Va per nosaltres!

Opcions

CONSUM I ESTILS DE VIDA TRANSFORMADORS

HIVERN 2013
N 42
4'5 EUROS

Residus

(Quasi) tot el que volíem saber sobre el destí real dels residus

La brossa més valuosa: l'orgànica!

Com llençar pocs envasos

Creixement sostingut: anem entenent que és impossible **p. 7**

Veí per veí, porta a porta: així es transforma la realitat del residus **p. 24**

Perquè canviem massivament el comportament... no hi ha com que ens toquin la butxaca **p. 28**

CRIC
www.opcions.org

Opcions

DIRECCIÓ
Montse Peiron

REDACCIÓ
Álvaro Porro, Isabel Atela, Montse Peiron, Ruben Suriñach

FOTOGRAFIA
Mariana Costa, Isabel Atela

IL·LUSTRACIONS
Adrián Miguel

DISSENY GRÀFIC
Ana Perea, ExLibris, SCCL

MAQUETACIÓ
ExLibris, SCCL

PUBLICITAT
Isabel Atela, isabelc@pangea.org

SUBSCRIPCIONS
José Manuel Alonso, cric@pangea.org

IMPRESSIÓ
Gramagraf, SCCL

Dipòsit Legal: B- 17766-2002
ISSN: 1579-9476

Impresa en paper 100% reciclat.
Aquesta revista també s'edita en castellà.

creative commons

Amb la col·laboració de:
Generalitat de Catalunya
Departament de la Presidència

AGRAÏMENTS
Mariel Vilella, Joan Marc Simon, Joan Salabert, Víctor Mitjans, Ignasi Puig, Albert Garcia, Francesc Giró, Philippa Parry

CRIC
Centre de Recerca i Informació en Consum
c/ Casp 43, entl. 2a · 08010 Barcelona
Tel. 93 412 75 94 · Fax 93 567 05 62
cric@pangea.org · www.opcions.org

EDITORIAL

Aquest número està dedicat quasi exclusivament als residus municipals: a les escombraries. **Les deixalles són com aquest "germà inseparable" del consum**: les omnipresents bosses, envasos i embalatges que només fem servir un cop, els aparells i béns en general que duren poc temps... El volum de residus puja i baixa al compàs del consum: a l'Estat, la dècada 1994-2005 van créixer un 38% i un 37% respectivament, i del 2008 al 2010 (amb la crisi) van baixar un 7% i un 4% (segons dades del Ministeri de Medi Ambient).

Els impactes ambientals dels residus, i el malbaratament de recursos que estan comportant, **són un eloqüent indicador de la insostenibilitat**.

Conjuntament amb la branca catalana de la Global Alliance for Incinerator Alternatives (GAIA) vam decidir dedicar un número als residus. Hem comptat amb **l'assessorament de diversos experts en el tema**: a més de GAIA (**no-burn.org**), la Fundació per la Prevenció de Residus i el Consum Responsable (**residusiconsum.org**) i l'assessoria ambiental ENT (**ent.cat**). I hem pogut **conèixer força a fons la realitat, les dificultats i els avenços en la gestió de residus al nostre país** amb la col·laboració de l'Agència de Residus de Catalunya, i de l'Àrea de Medi Ambient de l'Àrea Metropolitana de Barcelona.

El món dels residus és un univers amplíssim, i **hem deixat per a números posteriors diversos aspectes** perquè en un no hi cap tot; la incineració –la forma de tractament finalista dels residus que té més perjudicis ambientals, socials i de salut–, el compostatge casolà i col·lectiu, o la compra a granel.

Des del consum conscient i transformador (CCT) estem ben posicionats per minimitzar els residus, ja que això és molt proper a minimitzar el consum. La segona cosa més important –separar les deixalles– és potser una de les accions "pro sostenibilitat" més practicades, fins i tot fora del sector més conscienciat; és com una senya de "jo tinc cura del medi ambient"; i no és difícil fer-ho bé. I estan força comprovades mesures ben atinades que poden prendre les administracions i les empreses productives. **Hem d'amplificar el coratge per atacar amb decisió** l'arrel última de la problemàtica dels residus: l'espiral en la producció i el consum. L'objectiu últim del CCT.

SUMARI

MÓN EN MOVIMENT
Iniciatives de canvi, inspiracions, recursos 4

VISIONS QUE S'ESTENEN
Creixement sostingut: anem entenent que és impossible 7

QUADERN CENTRAL
Consum conscient i residus 8

EL PODER DE LA COMUNITAT
Veí per veí, porta a porta: transformant la realitat dels residus 24

EL PODER DE LES REGLES DEL JOC
Incentius econòmics per gestionar millor els residus 28

SUBSCRIPCIONS

La subscripció per 6 números (un any i mig) val 25 euros.

- Butlletí de subcripció a **opcions.org/revista/subscripcio**.
- També ens podeu donar les dades personals i les bancàries per correu electrònic, telèfon o al nostre local. Si voleu pagar per transferència, feu l'ingrés al compte de Caixa d'Enginyers 3025 0001 11 1433230889, indicant el vostre nom.
- Indiqueu si voleu la revista en català o en castellà, i expliqueu-nos com l'heu conegut!

SUBSCRIURE'S ÉS FER POSSIBLE AQUESTA EINA TRANSFORMADORA

anys juntes

promovent un periodisme compromès i transformador
Al març, celebrem el nostre 8è aniversari

Diagonal

OLIFLIX®

Oli d'oliva verge extra i olives naturals

Autèntica Artesania - Primera pressió en fred - Agricultura ecològica

Directament a casa

Preus especials per a associacions de consumidors

Oli d'oliva verge extra ecològic
de primera pressió en fred artesà
Garrafes de 5 litres (capses de 4 garrafes)

Olives de taula ecològiques
les verdes arbequines i negres d'Aragó
Pots de 1.200 gr

MOLÍ ARTESÀ DE FLIX
C/Pont, 6, Flix · Tarragona
www.oliflix.com

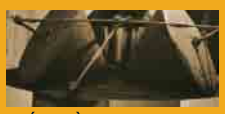

MOLÍ ARTESÀ DE MEQUINENZA
Partida la Plana, s/n, Mequinenza
Saragossa· www.mequinenza.net

VISITES GRATUÏTES PEDAGÒGIQUES I DIDÀCTIQUES

Entorn a l'elaboració artesana de l'oli d'oliva (l'època de collita és a l'hivern).
Visita al **Molí de Flix** (Tarragona) o el **Molí de Mequinenza** (Saragossa). Destinades a famílies, associacions i centres d'ensenyament.

Dissabtes de 9 a 13 h (es prega que aviseu amb antelació)

Informeu-vos trucant o escrivint a:
977 41 06 00
info@oliflix.com · www.oliflix.com

Doctor Veg

la teva cistella orgànica a casa

De l´Empordà a la taula en un sol clic

Gaudeix de productes frescos de qualitat cultivats en zones rurals mitjançant tècniques d´agricultura ecològica.

Cistelles de 5kg, 8kg i 12kg de fruita i verdura

> *Personalitza la teva cistella*

www.doctorveg.es

C/ Manuel de Falla, 3, local, Barcelona. Tel 93 205 90 73

Món en moviment

Si coneixes cap iniciativa per compartir, envia-la a **alvarop@pangea.org**

RECURSOS, IDEES...

MERCATS CAMPEROLS PER UN MÓN RURAL VIU

Un dels grans problemes dels petits agricultors és que el marge comercial en general és absorbit pels intermediaris; recentment la coordinadora de sindicats agraris COAG alertava que les coliflors al supermercat multiplicaven per 6 el preu pagat al pagès. Per això, entre altres raons, hi està havent un cert ressorgiment dels mercats de productors, en els quals venen directament als consumidors.

Alguns d'aquests mercats, que a més se centren en productors ecològics:

- A **Girona** i itinerant: **www.monemporda.org**.
- A **Mallorca**, el **Mercat Ecològic de Palma**.
- A **Alacant**: **mercatcamperolarrels.wordpress.com**.
- També al País Valencià: a **Albal**, **Godella** i a la ciutat de **València** (al carrer Literat Azorín).
- A **Madrid**, el **Mercado Ecológico y Artesano de Hoyo de Manzanares**.
- A **Saragossa**: **mercadoagroecologicozaragoza.blogspot.com**.
- A **Santa Cruz de Tenerife**: **www.mercadoguimar.com**.
- A **Gijón**: **www.ecologicoartesano.com**.
- A **Nigüelas** (Granada): **www.cometeelvalle.com**.
- També n'hi ha a **Valls**, **Lleida**, **Les Franqueses del Vallès**, **Ciutadella de Menorca**, **Medina del Campo** (Valladolid), **Antequera** (Málaga), **Allariz** (Ourense), **Huesca** (malgrat els impediments de l'ajuntament)... etc.

Al web **www.ecoagricultor.com/mercados-ecologicos** hi podeu buscar entre gairebé 100 mercats ecològics per tot l'Estat, la majoria amb participació de productors locals.

ALLARGANT LES VIDES

Una guia per a un **bon manteniment dels grans electrodomèstics**, elaborada per la secció de Medi Ambient de l'Àrea Metropolitana de Barcelona: **opcions.org/blog/manteniment-electrodomestics**.

DEIXA / OCUPA / LLOGA UN HORT, EL CAS ÉS CULTIVAR

Cada vegada més persones volen conrear almenys una part del seu menjar. I la veritat és que cada vegada hi ha opcions més diverses i accessibles.

Si voleu participar en un **hort comunitari urbà** a Barcelona i voltants, n'hi ha una mapa a **tinyurl.com/mapaHortsAreaBarcelona**. La xarxa d'horts urbans de Madrid també ha fet un mapa: **tinyurl.com/HuertosUrbanosMadrid/mapa-huertos-comunitarios**.

Si voleu **que algú us cedeixi un terreny**, aquest web ho facilita sempre que sigui per a cultiu ecològic, la collita sigui per a l'autoconsum o compartir (no per vendre) i la cessió sigui gratuïta: **huertos-compartidos.com**.

Si el que voleu és **llogar-lo**, estan proliferant les empreses o projectes d'horts en lloguer pels volts de les nostres ciutats:

- Un projecte especialment interessant a prop de Madrid, a **Ciempozuelos**, conformat per una cooperativa d'economia social de dones que, a més de parcel·les en lloguer, ofereixen cursos i tallers: **www.delatierra-cooperativa.com**.
- Altres empreses a Barcelona: **www.huertos-deocio.com**; Granollers: **www.minihuertos.net**; Balears: **www.huertoslafinca.com**; Madrid: **www.huertosecologicos.es**, www.**cultivalia.es**; Bilbao: **www.huertasludicas.es**; Oviedo: **www.alquihuertos.com**; Zaragoza: **www.huertolandia.com**.

PROJECTES I CAMPANYES

JUNTS PODEM: STOP DESNONAMENTS

Els darrers anys s'ha construït un moviment molt interessant i potent entorn de la problemàtica dels desnonaments i les *vides hipotecades*. Aquest moviment, agrupat en la **Plataforma d'Afectats per la Hipoteca**, ha evitat ja 515 desnonaments. Però l'objectiu real és canviar la llei: durant mesos han estat recollint, juntament amb sindicats i altres organitzacions, 1'4 milions signatures per tramitar una **Iniciativa Legislativa Popular** (ILP) perquè el Congrés dels Diputats modifiqui la llei hipotecària de manera que accepti la **dació en pagament**, la paralització dels desnonaments i una aposta forta pel lloguer social. Finalment la pressió d'aquest ampli moviment ha aconseguit una cosa inesperada: que tots els partits acceptessin discutir les seves propostes al parlament. Un gran èxit de la mobilització popular que demostra que, si ens organitzem i lluitem, **sí que es pot!**

Podeu seguir la campanya per la ILP a **www.quenotehipotequenlavida.org**, i les convocatòries locals del moviment a **afectadosporlahipoteca.com**. Hi ha el contacte de les més de 100 plataformes locals que s'han creat per tot l'Estat (pestanya *Contáctanos*), i en podeu descarregar gratuïtament el llibre ***Vidas hipotecadas*** (a *Media > Publicaciones*).

RIUS QUE SÓN *FASHION VICTIMS*

En el camp del vestir s'ha donat una altra victòria gràcies a la pressió sobre grans empreses. Ve de la mà de la campanya mundial que ha llançat **Greenpeace**, **Detox**, que denuncia la contaminació de rius per substàncies químiques que usa la indústria tèxtil. És un dels aspectes que no vam tocar als números d'Opcions dedicats a la roba (39 i 40). En els últimos mesos, i per efecte cascada, Zara (i les altres marques d'Inditex: Pull & Bear, Massimo Dutti, Bershka...), Levi's, Benetton, Uniqlo, Victoria's Secret, Mango, Esprit, Marks & Spencer, H&M, Li-Ning, C&A, G-Star, Puma, Adidas i Nike s'han compromès a exigir als seus proveïdors una retirada progressiva d'aquestes substàncies, i informació transparent sobre les substàncies que aboquin. Per a més informació: **www.greenpeace.org/espana/es/detox**.

PUBLICACIONS PER A LES ALTERNATIVES

PERIODISME ECONÒMIC CRÍTIC

Acaba de néixer una nova revista mensual dedicada al periodisme econòmic crític, que podrem trobar a quioscos i també per subscripció digital o en paper. Es diu **Alternativas Económicas** i l'edita una cooperativa de treball formada per periodistes de llarga trajectòria a El País, Público i El Periódico de Catalunya, i per professionals de diversos sectors, incloent-hi l'economia social. El projecte s'inspira en el model periodístic i societari que des de fa 32 anys ha desenvolupat la publicació francesa *Alternatives Économiques*, que distribueix 100.000 exemplars.
alternativaseconomicas.coop

LA SOCIETAT CIVIL EN LA GRAN TRANSICIÓ

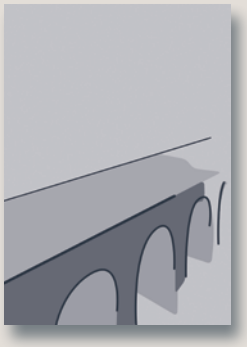

Des de fa uns quants anys, activistes europeus s'estan reunint per estudiar i compartir sobre el paper que poden jugar les organitzacions de la societat civil en el que ells anomenen **La Gran Transició**, és a dir, aquest canvi ecosocial de gran escala necessari per afrontar els reptes dels nostres temps. L'objectiu no sembla menut, i com a primer pas han publicat un informe bastant inspirador que aconsegueix ordenar aquest formidable repte en cinc idees clau. El CRIC està vinculat a aquest procés i us n'anirem informant. Podeu descarregar l'informe des del nostre web: **opcions.org/blog/la-societat-civil-en-la-gran-transicio**.

QUÈ TAL VA EL MICROMECENATGE?

Un estudi de la plataforma per la cultura lliure X.net ho analitza: **whois--x.net/ca/x-net-publica-informe-sobre-situacion-crowdfunding**.

CERVESA DEL
MONTSENY
ARTESANA
BLAT
LUPULUS
NEGRA
MALTA
NATURAL
www.facebook.com/cervesamontseny
www.cerversamontseny.cat

OIKO CREDIT
invertir en les persones
Oikocredit Sevilla
www.oikocredit.org/sa/sevilla
sevilla@oikocredit.org
Oikocredit Euskadi
www.oikocrediteuskadi.org
euskadi@oikocredit.org
Oikocredit Catalunya
www.oikocredit.cat
catalunya@oikocredit.org
Amb Oikocredit pots invertir en projectes de desenvolupament a països del Sud. Amb seguretat i alta rendibilitat social
INVERSIONS QUE MARQUEN LA DIFERÈNCIA
Qualsevol pot invertir a Oikocredit: tant persones com organitzacions
La microfinancera divideix el préstec d'Oikocredit en microcrèdits
DIKOCREDIT
Els inversors d'Oikocredit reben una rendibilitat modesta per la seva inversió
La microfinancera torna el préstec a Oikocredit
Els receptors de microcrèdits milloren els seus petits negocis i tornen els diners
Oikocredit inverteix vora el 80% de la seva cartera en microfinances i el 20% directament en sectors com l'agricultura, la manufactura i l'educació

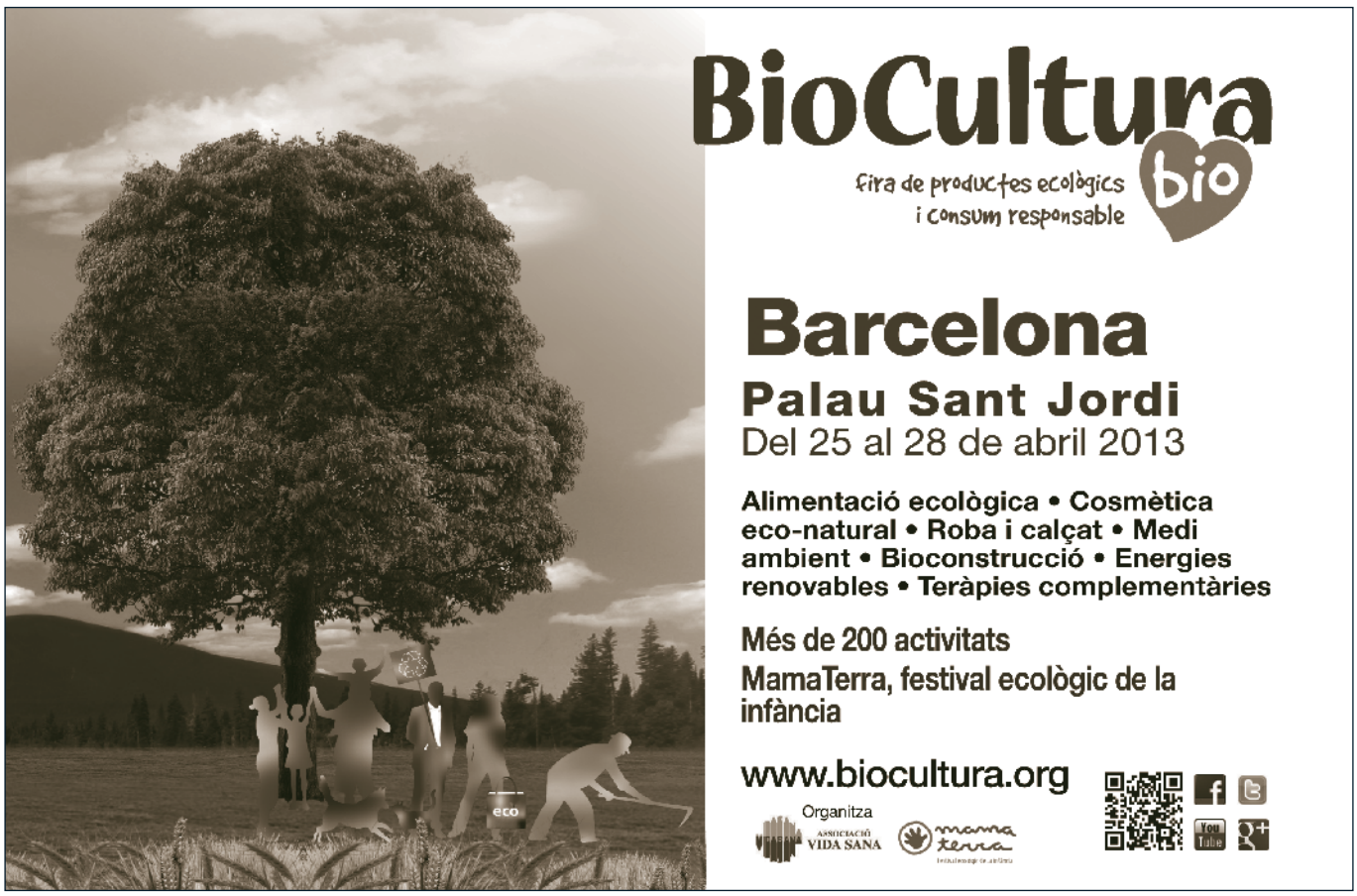
BioCultura
bio
fira de productes ecològics
i consum responsable
Barcelona
Palau Sant Jordi
Del 25 al 28 de abril 2013
Alimentació ecològica • Cosmètica eco-natural • Roba i calçat • Medi ambient • Bioconstrucció • Energies renovables • Teràpies complementàries
Més de 200 activitats
MamaTerra, festival ecològic de la infància
www.biocultura.org
Organitza
ASSOCIACIÓ VIDA SANA
mama terra

Creixement sostingut: anem entenent que és impossible

Visions que s'estenen

Tota la tarda s'ha estat parlant del desenvolupament sostenible, i de treure immenses masses de la pobresa. Què és, el que ronda pels nostres caps? El model de desenvolupament i de consum, és l'actual de les societats riques? M'he tornat a preguntar: què li passaria a aquest planeta si els hindús tinguessin els mateixos cotxes per família que tenen els alemanys? Quant oxigen ens quedaria per poder respirar? Més clar: ¿el món, té avui els elements materials com per fer possible que set mil, vuit mil milions de persones puguin tenir el mateix grau de consum i de malbaratament que tenen les més opulentes societats occidentals? Serà possible? O haurem de tenir algun dia algun altre tipus de discussió?

José Mújica, president de l'Uruguai. Fragment de la intervenció que va fer a la conferència de les Nacions Unides pel Desenvolupament Sostenible *Rio+20*, el juny del 2012.

Les recerques d'aquest llibre presenten evidències del fet que la cerca del creixement del PIB i dels beneficis empresarials ha empitjorat la vida de milions de dones i homes.

Jim Yong Kim, president del Banc Mundial. Fragment de la introducció del llibre *Morint pel creixement: desigualtat global i la salut dels pobres* (2000), del qual Yong Kim és coautor.

En la visió capitalista dominant, la natura figurava com una mera proveïdora de recursos per a l'economia. Era un subconjunt de l'economia. Darrerament hem començat a entendre que de fet l'economia és un subconjunt de la natura, els recursos de la qual estan limitats. Només adonar-nos d'això ja apel·la a un capgirament total de les nostres concepcions.

Aditya Nigam, investigador en teoria política i social. És autor del llibre *Desire named development (Un desig anomenat desenvolupament)*. La citació és de la seva aportació al debat *Quan "creixement" no és un bon objectiu*, obert pel diari The New York Times.

Al fil d'aquesta citació: alguns se n'adonaven fa temps... fins i tot molt temps:

El que la desitjable assimilació de conceptes físics i biològics per part de l'economia ha de portar és segurament una reconstrucció de la teoria sobre la base de la realitat ecològica-econòmica de l'espècie, la qual, per exemple, és possible que no permeti ja seguir treballant tan alegrement amb conceptes com el de creixement, ni tan mitològicament amb conceptes com el d'equilibri.

Manuel Sacristán (1925-1985), pensador i filòsof. Fragment de l'assaig *Sobre los problemas presentemente percibidos en la relación entre la sociedad y la naturaleza y sus consecuencias en la filosofía de las ciencias sociales*, publicat el 1981.

Un cop més hauríem de valorar les finalitats per sobre dels mitjans i preferir el que és bo en comptes del que és útil.

No ha de trigar a arribar el dia en què el problema econòmic passi al seient del darrere que li pertoca, i que l'esfera del cor i el cap siguin ocupades o re-ocupades pels nostres problemes reals –els problemes de la vida i les relacions humanes, de creació i comportament i religió...

John Maynard Keynes (1883-1946), economista britànic de gran influència, les idees del qual van tenir una forta repercussió en les teories i polítiques econòmiques.

No caldria ni remarcar el fet que un estat estacionari de capital i població no implica un estat estacionari en la capacitat de millora de l'ésser humà. Hi hauria tantes possibilitats com sempre per a tot tipus de cultivació intel·lectual, i per al progrés moral i social; el mateix espai per millorar l'Art de Viure, i molta més probabilitat d'aconseguir-ho, quan les ments deixessin d'estar absortes per l'art de l'anar fent.

John Stuart Mill (1806-1873), filòsof, polític i economista anglès, considerat un dels quatre pares de l'economia clàssica. Fragment del llibre *Principles of Political Economy with some of their applications to Social Philosophy*.

QUADERN CENTRAL

1

2

3

- A Catalunya es posen a la venda 9 milions d'envasos de begudes cada dia, molts dels quals són d'un sol ús.
- Tot just reciclem un 30% dels residus que generem. A Flandes en reciclen el 71%.
- És imprescindible separar bé les deixalles reciclables. Només ens calen ulls, mans i una mica de voluntat.
- La brossa orgànica és particularment valuosa. A la Guia Pràctica hi ha orientacions per gestionar-la bé. Sobretot, no en llencem gens al rebuig!

4

5

6

7

8

9

10

1. Anant a comprar... bastants residus. Foto: Mariana Costa. **2.** No té perdó de Déu que encara en fem servir de paper verge. Foto: Isabel Atela. **3.** Un bolso fet amb cambres d'aire de bici inservibles. Foto: Life&bikes, www.lifeandbikes.com. **4.** Un compostador casolà. Foto: www.compostadores.com. **5.** Un embolcall que es pot rentar evita milers de quilòmetres de paper d'alumini. Patent MU. 200701222, www.bocnroll.com **6.** Làmpara feta amb dues culleres i un planxa en desús. Autor: Imanol Ossa. Foto: Carles Roig. **7.** Un senzill artilugi que evita MILIONS de compreses i tampons d'un sol ús. Foto: LadyCup, www.ladycup.es. **8.** Manyoples de cuina fetes amb retalls de roba. Foto: Estel Tàpia, www.esteltapia.org/ca. **9.** La gotimplora, un de tants enginys per evitar comprar ampolles d'aigua. Aquest a més hi aplega el got. Foto: UAB. **10.** Façana de l'Institut Pere IV de Barcelona, aïllada amb paper de diari recuperat de restes d'impremtes i del post consum. Foto: Marc Soriano, www.ecomarc.es.

Consum conscient i residus

La realitat actual, a la brossa

Si ens parem a mirar què hi ha als contenidors, veurem que s'assembla molt al que hi havia a les botigues poc temps abans. **En diem *societat de consum*, però un terme pràcticament sinònim seria *societat dels residus***. Aquest paral·lelisme és tan evident, i el malbaratament de recursos és tal, que des de ja fa un parell de dècades les institucions i legislacions internacionals en l'àmbit dels residus:

a) Manifesten la intenció de **deslligar la generació de residus del creixement econòmic**, per tal de poder seguir avançant en el model producció-consum però sense la xacra dels residus. Però no hi ha manera d'aconseguir-ho.
b) Han definit la **jerarquia de residus**, que estableix aquest ordre de prioritats: **prevenció, preparació per a la reutilització, reciclatge, i tractament finalista**.[1] Fixem-nos-hi: el reciclatge està en tercer lloc. I és que **reciclar no és "la" solució**. També té un cost energètic, i no tots els materials són perfectament reciclables. En particular avui usem moltíssim els plàstics, que un cop reciclats no són equivalents als plàstics verges.

Però les polítiques reals s'ocupen molt més dels llocs tercer i quart de la jerarquia que dels dos primers. Per què? Perquè **abordar els dos primers sacseja els fonaments de la societat de consum**. *Prevenció* vol dir no llençar, i per tant seguir usant, oi? *Reutilitzar* vol dir no recórrer a –no consumir– productes nous, oi? Sí, és ben bé això. **Agafar el toro per les banyes vol dir girar el timó molts graus**.

Ho hem de fer, però, inexcusablement: **avui ja estem en un Món Ple**.[2] Abans semblava que podíem transformar i produir tant com vulguéssim, perquè el planeta "era" (semblava) il·limitat; "buit". Ara ja hem tocat els límits del planeta. El creixement econòmic ens empobreix a tots: **ens estem literalment autodesposseïnt dels recursos**.

Per tot el món occidental s'està estenent la idea del **Residu Zero, un nou paradigma** que agafa el toro per les banyes.[3] És alhora un objectiu que marca una direcció, i un missatge com a eina de comunicació. El nord principal és evitar residus innecessaris "fent pressió a tot el camp", és a dir en tota la cadena productiva, i per descomptat maximitzar la recuperació dels residus que es produiran, que majoritàriament haurien de ser recursos que podrem tornar a usar gràcies al reciclatge.

Coneixerem les **iniciatives que van en la línia Residu Zero** al llarg d'aquest quadern, especialment a la darrera pregunta (pp. 18-20), i veurem que ja s'estan aplicant a molts llocs, també a casa nostra. A la secció El Poder de les Regles del Joc veurem els fruits que dóna una família d'eines particularment poderoses: **les mesures d'incentius econòmics**.

Una altra pota indispensable és la consciència ciutadana. Per una banda, per acceptar i fins i tot reclamar polítiques potser incòmodes, però conseqüents amb les exigències de la sostenibilitat. I, per una altra banda, per interioritzar i aplicar el nou paradigma en el nostre paper com a productors i com a consumidors, reorientant les pràctiques que tenen a veure amb els residus i les maneres de satisfer les necessitats.

L'objectiu d'aquest número d'Opcions és contribuir a aquesta presa de consciència i ajudar-nos en la reorientació dels hàbits quotidians. No és fàcil actuar havent assimilat que estem en un Món Ple quan moltes coses funcionen com si estigués buit; però des del consum conscient busquem, trobem i construïm fórmules alternatives. Tot plegat és ben gratificant.

La proliferació de residus i la càrrega econòmica i ecològica que comporten són una manifestació de la insostenibilitat del model de producció i consum, potser la més tangible des de moltes esferes (ciutadans, empreses productives i comercials, municipis, legisladors). **Aquest fet situa els residus en una posició privilegiada per incidir sobre la transformació global que necessitem**: és imprescindible reduir-los, ja tenim experimentades formes d'aconseguir-ho, i fer-ho portarà de retruc molts altres canvis profunds. A més, les polítiques en la línia Residu Zero redueixen molt la despesa pública, i creen llocs de treball en manteniment de productes i aprofitament de recursos.

Parlarem dels residus municipals, que són l'expressió directa del consum. La majoria dels altres residus (industrials, miners, nuclears...) també deriven, esclar, del sistema producció-consum.

Totes les dades quantitatives que apareixen en aquest quadern **tenen com a font l'Agència de Residus de Catalunya**, excepte on se n'indica una altra.

1. Així ho expressen la Directiva Marc de Residus europea, totes les lleis estatals que en deriven i totes les institucions internacionals en parlar de residus (Banc Mundial, Nacions Unides, etc.).
2. És un terme que va encunyar l'economista ecològic Herman Daly.
3. www.zerowaste.org, www.zerowasteeurope.eu. Coneixerem l'Estratègia Catalana pel Residu Zero a la p. 18.

És veritat, que anem a millor, en el tema dels residus?

Doncs, en alguns aspectes sí, en d'altres no tant. Ens queda molt camí per davant. Aquí hi tenim un resum gràfic de l'evolució durant els darrers anys en la generació i la separació, i al gràfic de la pàgina dreta hi tenim en detall el recorregut que segueixen les diferents fraccions dels residus més enllà dels contenidors (o de les galledes, perquè hi ha municipis que no tenen contenidors al carrer: els *municipis porta a porta*, que coneixerem a la pàgina 19). El final de la història és, de primer cop d'ull, decebedor: **només reintroduïm amb prou feines un 30% dels residus-recursos al cicle productiu. L'altre 70% desapareix del mapa, és a dir, deixa de ser un recurs material accessible**.

Per a això tanta història amb els contenidors?, es preguntarà algú. La resposta és: de moment hem arribat en aquest punt, però ja hem avançat molt (deu anys enrere reciclàvem menys del 20% de les deixalles!), i seguirem millorant. Anem introduïnt algunes de les millors fórmules de gestió que es coneixen, i la consciència ciutadana va creixent. No oblidem mai el principi capital que més ens ajudarà: **el millor residu és el que no es produeix**.

Quants residus generem A Catalunya la generació d'escombraries per cap havia pujat sempre fins al 2008, en què va començar a davallar i ara hem baixat per sota del nivell del 2000. De moment no s'ha trobat cap altra explicació que la crisi per al canvi de tendència.

En aquesta primera gràfica també hi tenim la generació mitjana per cap a l'Europa occidental i l'oriental. Aquesta última és dos terços de l'occidental, un altre senyal de **la relació entre el volum de residus i el consumisme**.

I hi podem veure el cas de Flandes (Bèlgica), que és una de les nacions en què més s'ha avançat en millores en el camp dels residus. Ja des del 2001 n'ha estabilitzat la generació. Coneixerem més l'experiència de Flandes a la pàgina 18.

Anem separant més la brossa, però encara ho fem poc A Catalunya en 10 anys hem doblat la proporció de residus que llencem separadament (del 20% al 40%); però encara estem donant per irrecuperables un 60% dels residus, tirant-los al rebuig, malgrat que en bona part són recursos aprofitables. Els municipis catalans que apliquen el **sistema de recollida porta a porta**, el més idoni per a una bona recollida selectiva, només en donen per perduts un 36% de mitjana. El que va arribar més enllà és Matadepera: només un 9% de les deixalles al rebuig.

Aprofitament dels residus Al gràfic de la pàgina dreta podem veure que no tot el que es recull separadament s'acaba reciclant: els **impropis** que llencem als contenidors, és a dir la brossa que tirem al contenidor que no toca, no s'envien a reciclar, com tampoc part del que surt de les plantes de triatge (vegeu l'apartat següent), i tampoc part del que portem a les deixalleries. En total **reciclem més o menys un 30% del que llencem a les escombraries**.

A Flandes, el 2010 la proporció de residus reciclats era la inversa que a Catalunya: **un 71% reciclats, un 29% a tractament finalista. Sabem, doncs, que és possible aspirar a aquest resultat**.

Evolució en la generació de residus municipals

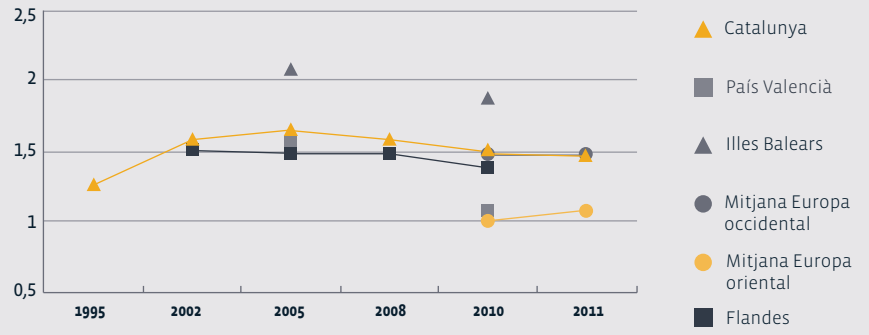

Font: ARC, Institut Nacional d'Estadística, Eurostat, Agència de Residus de Flandes.

Proporció de residus recollits separadament

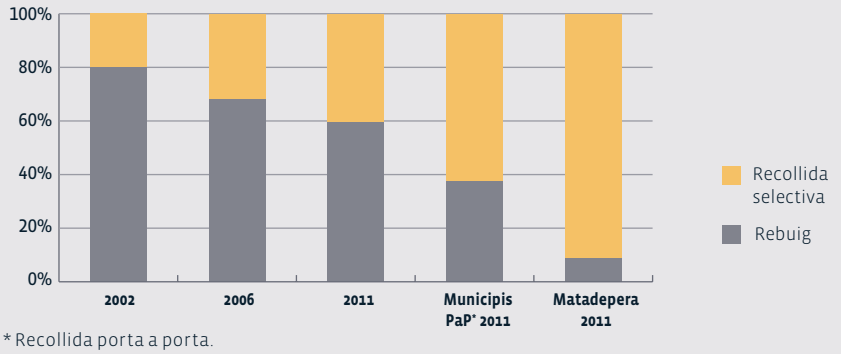

* Recollida porta a porta.

Font: Agència de Residus de Catalunya.

PERÒ RECICLAR-SE, ES RECICLA SÍ O NO?

Matèria orgànica Actualment en reciclem poca, obtenint-ne una quarta part del compost que podríem treure'n. Veurem aquest cas amb detall a la pàgina 12.

Vidre Es recicla en un 100%, és un material del tot reciclable, i un cop reciclat té les mateixes propietats que el vidre fet a partir de matèries primeres verges.

Cap on van els residus després del contenidor, i què se'n fa

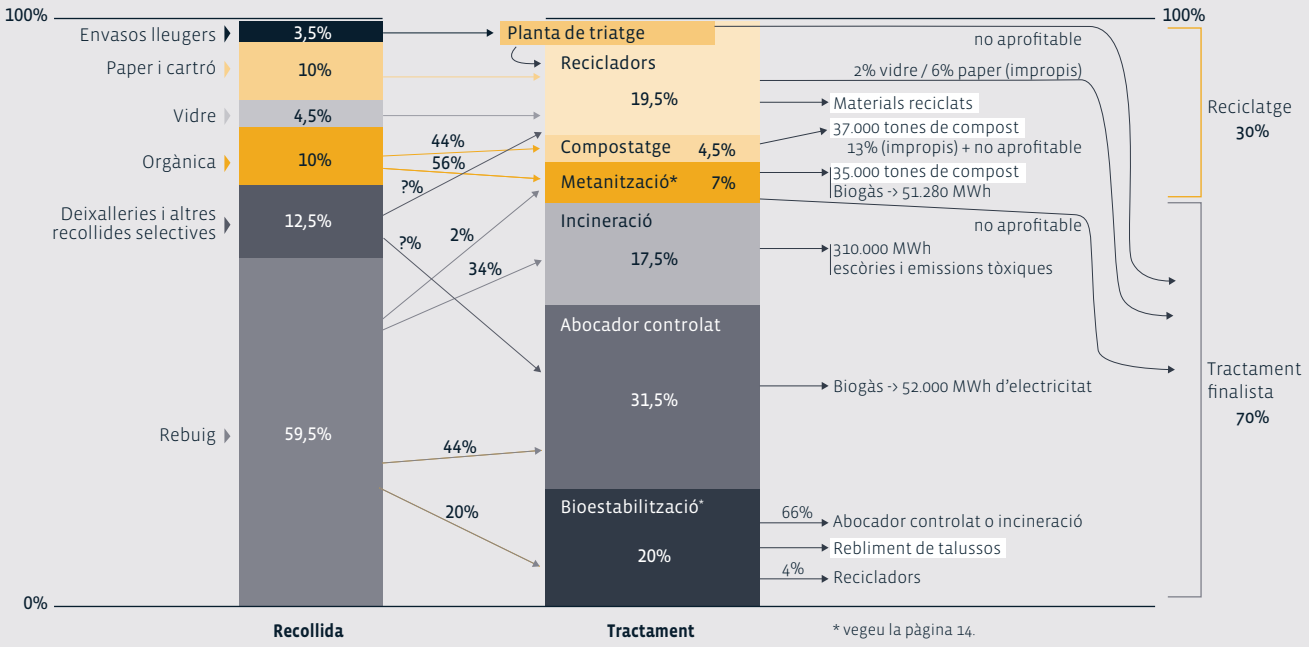

Aquest és el recorregut que van seguir el 2011 els residus municipals a Catalunya: 4 milions de tones de residus en números rodons. No hem pogut quantificar amb precisió les sortides de les deixalleries i de les plantes de triatge que s'acaben reciclant.

El **tractament finalista** inclou l'abocament i la incineració (la bioestabilització de fet n'és un pas previ). El terme expressa de manera molt eloqüent que aquí s'acaba la vida d'aquests residus com a recursos, però en canvi no transmet que amb aquest "final" justament "comencen" de manera manifesta els principals problemes ambientals derivats dels residus. Els coneixerem a la pàgina 13.

Els residus es mesuren en pes. Això explica que **els envasos** (els lleugers, els de vidre i bona part del paper i cartró recollit) semblin minoritaris, però en volum **són bastant preeminents**. De fet vénen a ser **"la icona de la societat de consum/de residus"**. Per cert, tant volum comporta viatges del camió de les escombraries, i per tant soroll, gasoil, pol·lució, etc.

Paper/cartó També és del tot reciclable, si bé en aquest cas no indefinidament: la fibra va perdent qualitat a cada reciclada; pot durar-ne cinc o sis. El paper reciclat té les mateixes prestacions que el paper verge (vegeu el número 35 d'Opcions).

Envasos Els residus d'envasos es duen a una **planta de triatge**, en la qual se separen els impropis (majoritàriament no envasos dels mateixos materials que els envasos, i també altres tipus de residus; en total un 28% de la brossa recollida als contenidors grocs el 2011) i es classifiquen per materials (acer, alumini, bric i 5 tipus majoritaris de plàstics). El triatge es fa (mecànicament i amb una certa assistència manual) de manera ràpida, per tal d'arribar a un cert rendiment (volum triat per hora); com més elevat sigui, més et pagaran pel triatge. **El triatge ràpid és poc acurat, de manera que es perd part dels residus que han entrat** (no disposem de dades per quantificar-ho). Per exemple, en algunes plantes els envasos petits (Actimel, envasos de melmelades monodosi, potets de iogurt..) es perden perquè s'escolen pels forats del garbell giratori que fa la separació principal (vindria a ser com un tambor de rentadora en gran). El Sistema Integrat de Gestió de residus de Bèlgica ha fet una campanya publicitària en la qual demana a la població que no llenci potets de iogurt al contenidor groc; segurament perquè no els podrà recuperar i en canvi n'haurà de pagar la recollida. No en volíem sentir d'altra! **Els envasos monodosi, a més d'incrementar el nombre d'envasos, resulta que no s'estan aconseguint reciclar justament pel fet de ser petits**... Els envasos que es poden separar més bé són els d'acer, perquè són magnètics.

De resultes, les bales que surten de les plantes de triatge amb els residus empaquetats, que en teoria han de ser monomaterials, no sempre ho són. Això **compromet el reciclatge dels envasos**, perquè els recicladors han de descartar part del material que reben; per exemple, un reciclador de plàstic PET denuncia que només un 65% del contingut de les bales que compra a les plantes de triatge és de plàstic PET.[1]

Què surt de les plantes de triatge i què se'n fa:

- Els impropis reciclables es poden vendre a un reciclador; per als impropis que són dels mateixos materials que els envasos és fàcil trobar qui els compri. La resta es destinen a tractament finalista.
- Els envasos de llauna i d'alumini es porten a recicladors (de fet els recicla la pròpia indústria siderúrgica i de l'alumini). Són materials del tot reciclables, i un cop reciclats tenen les mateixes propietats que obtenint-los de matèries primeres verges.
- Els envasos de plàstic també s'envien a recicladors. A diferència dels altres materials, els plàstics reciclats en general no són equivalents als plàstics fets amb matèries primeres verges, i no se'n poden tor-

1. Antonio Cerrillo: *Andoni Uriarte: "El 35% de plástico del contenedor amarillo no nos sirve"*. La Vanguardia, 20 de gener del 2013.

nar a fer envasos per a aliments.[2] Se'n fan canonades, gespa artificial, mobiliaria urbà, separadors de carrils, peces industrials, bosses d'escombraries, bidons, alguns objectes com penjadors...

- Els brics també es poden enviar a reciclar, o a finalista. A Catalunya hi ha l'única planta del món que recicla parcialment els brics: en separa el paper i l'alumini, i incinera el plàstic. Importa brics de diversos països. No hem estudiat com es valora aquest reciclatge des d'un punt de vista ambiental.

El 2011 a tot l'Estat **es van reciclar un 32% dels envasos que s'havien recollit**.[3]

És cert, que acaben barrejant tots els contenidors?

En absolut. Aquesta brama va córrer força quan es començaven a estendre les recollides selectives, i encara hi deu haver qui s'ho pensa. Si heu mirat el gràfic de la pàgina 11 ja haureu vist que no és així.

Després de generar el mínim de residus que puguem, **separar-los bé és el més important**. Un cop els residus ja hi són, per aconseguir aprofitar-los al màxim una bona separació **a casa** és indispensable. **Pel sol fet de llençar els residus on no toca, compliquem moltíssim el reciclatge posterior**. Per exemple, un reciclador de vidre explica que per destriar del vidre materials impropis com ara la ceràmica usa *la més moderna tecnologia en màquines de visió per càmera i rajos infrarojos, capaços de detectar les impureses opaques i descartar-les*.[9] **Ulls, mans i una mica de voluntat són una tecnologia infinitament més senzilla i raonable**.

A la taula hi podem veure que els materials reciclats són un recurs que permet reduir substancialment l'explotació de nous recursos naturals. Parlarem més extensament de **les dues fraccions més importants pel que fa a la separació: l'orgànica i el rebuig**. Aquesta de fet és "la no separació", i com veurem és molt costosa de gestionar.

El reciclatge és molt valuós

Material	% que se'n fabrica a Espanya a partir del material reciclat	Recursos naturals que estalviem gràcies al reciclatge
Acer[4]	Vora un 90%	Per cada tona d'acer reciclat: 1'5 tones de ferro, 0'5 tones de carbó, un 70% d'energia i un 40% d'aigua
Alumini[5]	Un 47%	Per cada tona d'alumini reciclat: 2 tones de bauxita (el mineral del qual s'obté l'alumini), i un 95% d'energia
Envasos de vidre[6]	Un 47%	Per cada tona de vidre reciclat: 1'2 tones de matèries primeres verges (sorra, calç i sosa)
Paper i cartó[7]	Un 71% (sobretot per fer cartró, embalatge i paper premsa)	En fer pasta de paper reciclat: entre 2 i 7 vegades menys d'aigua, energia i emissions contaminants a l'aigua. No tenim dades sobre la quantitat de fusta equivalent.
Plàstics[8]	Un 22%	

L'OR ORGÀNIC

La matèria orgànica és, en pes, el material més abundant a les escombraries (un terç del pes). A casa veiem la brossa orgànica com "la més bruta", però ecològicament, si se separa bé, és la més neta. És la fracció que és més important de separar bé, perquè:

- És un material particularment valuós: un cop recuperada, és una matèria primera fonamental per produir el nostre **menjar**: l'adob. És conegut que els agroquímics sintètics empobreixen la biodiversitat del sòl, cosa que l'exposa més a l'erosió, un dels problemes ambientals actuals.
- Es recicla mitjançant **el compostatge, un procés tècnicament molt senzill, i per tant barat**; de fet consisteix només a posar les condicions necessàries perquè sigui la natura mateixa qui faci el reciclatge. A més és molt descentralitzable: es poden fer plantes a nivell de barri o local, i fins i tot a escala domèstica. En propers números donarem pautes per al compostatge domèstic i comunitari.
- Els **impropis** al contenidor marró **fan més complex el procés de compostatge i disminueixen la qualitat i la quantitat del compost**. Un dels impropis més freqüents són les **bosses de plàstic**, que malauradament se segueixen usant per a la brossa orgànica. Abans d'entrar al procés de compostatge les bosses s'estripen i es passen per un garbell gira-

2. De fet actualment ja està permès, però si es compleixen unes mesures de control de qualitat molt exigents, cosa que ho fa difícilment viable econòmicament.
3. Cicloplast-Anarpla.
4. Ecoacero.
5. Arpal.
6. Ecovidrio, dada del 2011.
7. Aspapel, dada del 2011.
8. Cicloplast-Anarpla.
9. www.revibasa.com.
10. Dintre del sector dels residus se'n sol dir *fracció resta*.
11. Annex IV del PROGREMIC.
12. Hi ha estudis que troben una correlació entre la incidència de càncer i la proximitat a una incineradora.

El destí actual i el destí desitjable per a la brossa orgànica

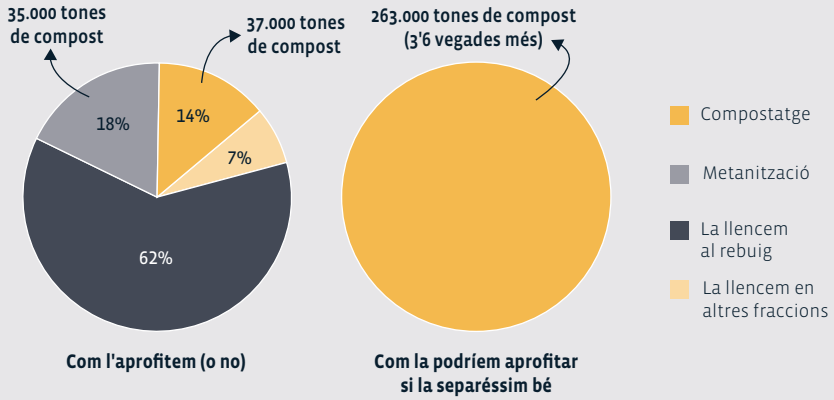

S'estima que un terç en pes del total dels residus municipals és matèria orgànica.
Les 263.000 tones de compost que podríem obtenir surten d'aplicar el ràtio matèria orgànica/compost que van obtenir de mitjana el 2011 les plantes de compostatge catalanes.

Font: Agència de Residus de Catalunya.

tori (un tambor foradat) que deixa caure l'orgànica pels forats. Però en queda una part enganxada a les bosses estripades, que pot ser significativa (i per tant estem perdent compost). I, d'altra banda, trossos de bosses (i altres impropis) s'escolen pels forats. El plàstic dificulta el compostatge pel fet que no deixa circular bé l'aire. El compost resultant es passa per sedassos, però els trossets de plàstic esmicolats no es retenen. Les bosses de plàstic, a més, poden estar impreses, i les tintes poden contenir metalls pesants, contaminants per als conreus.

Als municipis en què es fa una bona separació de l'orgànica, i es llença en bosses compostables, **hi ha menys d'un 2% d'impropis i no cal garbellar-la abans de començar el compostatge**.

- Tal com veurem més avall, **la presència d'orgànica al rebuig origina els impactes ambientals més greus del rebuig**.

Avui, però, encara no som conscients que tenim aquest or orgànic a casa:

- A Catalunya **només llencem un terç de l'orgànica als contenidors marrons**; els altres dos terços els tirem principalment al rebuig, malgrat que disposem de contenidors marrons –n'hi ha a tres quartes parts dels municipis catalans.
- El 2011 vam tirar als contenidors marrons **un 13% d'impropis**.

A la gràfica podem veure què vam obtenir de la brossa orgànica a Catalunya el 2011, i què en podríem obtenir si la separéssim bé.

REBUTGEM EL REBUIG

Per què en diem *rebuig*?[10] Perquè és allò pel qual "no hi ha res a fer". I efectivament no se'n fa gaire res útil: majorment es "fa desaparèixer", amb impactes ambientals i econòmics molt considerables, com veurem. Tanmateix, fixa't en el que llences al rebuig; oi que hi ha un munt de coses de materials reciclables? Com és, que aquestes no les separem? I anant més enllà, o de fet més ençà: quantes d'aquestes coses podríem no llençar ni al rebuig ni enlloc, si generéssim menys residus...

Les deixalles que hi ha al rebuig són dels tipus que mostra el formatget. Podem veure que, si separéssim com cal, la quantitat de rebuig es podria dividir per 5 (passar a un 18% de l'actual). Per exemple, el 2011 es van recuperar a tot l'Estat 101.000 tones d'acer des del rebuig, i només 64.000 des del contenidor groc.[4]

A la Guia Pràctica veurem quines són les poquíssimes coses que hauríem de llençar al rebuig perquè són *realment* no recuperables.

El rebuig també requereix un tractament D'aquesta brossa que hem llençat perquè "no hi ha res a fer-ne", fins fa algun decenni en fèiem més o menys el mateix un cop recollida: deixar-la en un abocador. Després vam veure que això era **molt problemàtic pel fet que al rebuig hi llencem molts residus orgànics**. Les formes actuals de gestió del rebuig són aquestes:

- **Portar-lo a un abocador controlat**. *Controlat* vol dir impermeabilitzat i drenat per tal que el "suc" que en surt no passi al subsòl (es recull en una bassa). El "suc" ve principalment de la matèria orgànica; són els *lixiviats*, que contaminen les aigües subterrànies. La matèria orgànica en descomposició també genera metà, un gas amb un alt potencial d'efecte hivernacle (21 vegades més que el CO_2), que als abocadors controlats es canalitza i, o bé es crema en xemeneies, o bé se n'obté electricitat. Als abocadors ja clausurats (com ara el del Garraf) s'hi segueix produint metà, de manera que cal seguir-lo captant. Els abocadors controlats es cobreixen amb terra cada dia per evitar la dissipació de la pudor. A Espanya s'ha d'anar reduïnt progressivament l'orgànica que es porta a abocadors, i a diversos països ja està prohibit.
- **Cremar-lo**. Així es converteix en escòries, algunes de tòxiques, i fums, que també són contaminants; no s'aconsegueix filtrar-los bé, i s'emeten a l'aire substàncies molt perjudicials per a la salut, com dioxines i furans.[12] Les incineradores poden

Composició del rebuig a Catalunya el 2011

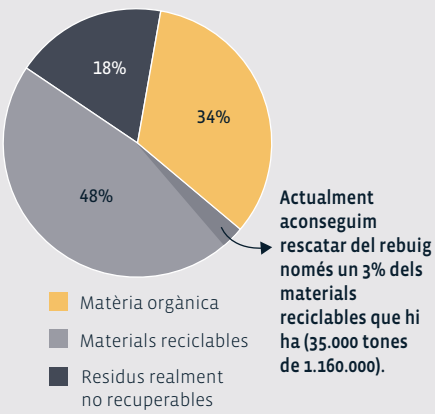

Residus realment no recuperables: segons una caracterització de la brossa per al període 2001-2005, el rebuig *realment* no recuperable és al voltant d'un 11% del total de residus generats.[11]
Matèria orgànica: s'estima que ho és un terç del rebuig.
Materials reciclables: la resta.

aprofitar o no la combustió per generar electricitat. La incineració té altres problemàtiques que no incloem en aquest número per raons d'espai, en parlarem en números posteriors.

- **Fer una bioestabilització**. És un procés semblant al compostatge pel qual la matèria orgànica deixa de generar lixiviats i metà. Abans de l'inici se separen del rebuig els materials reciclables que es pot. L'orgànica bioestabilitzada no es pot aprofitar com a compost i es pot abocar, incinerar o bé fer-la servir per reblir talussos o reparar pedreres o excavacions similars; en aquest cas podríem dir que el rebuig, si bé no es recicla, sí que es "reutilitza".
- **Fer una metanització**. Posar la brossa en un tanc i anar-hi canviant les condicions de manera que es generi *biogàs*, una barreja de metà i CO_2, a partir del qual es pot generar electricitat. El residu sòlid que en surt es pot compostar. És un tractament molt poc adequat per al rebuig, perquè està tan ple de materials diversos que causa molts problemes al tanc de metanització. Avui les plantes de metanització de Catalunya s'usen principalment per tractar residus orgànics.

EL COST DE LA MALA SEPARACIÓ

El preu que paguem per no separar bé la brossa i per tirar tantes coses al rebuig és molt alt.

Per als municipis, l'opció més barata per tractar el rebuig és l'abocament: 34,67 €/tona. Bioestabilitzar-lo val gairebé el doble (67'93), i incinerar té un cost intermig (50 €/tona). Això és així perquè les plantes de bioestabilització són molt més complexes que un abocador controlat. Ens en podem fer una idea a **www.amb.cat/web/emma/residus/instalacions_equipaments**, on podem veure les que hi a l'Àrea Metropolitana de Barcelona, responsable d'un 40% del rebuig que generem a Catalunya. Són quatre *Ecoparcs*, en un dels quals hi ha una incineradora, i també tracten la fracció orgànica metropolitana. L'operació d'aquests Ecoparcs va valdre el 2011 uns 100 milions d'euros de diners públics.[13] El que aconsegueixen aprofitar o "reutilitzar" és irrisori.

La llei obliga a incrementar la quantitat de rebuig que es bioestabilitza, per disminuir el cost ambiental de l'abocament. Però resulta que això és el doble de car. **No és molt més bona idea llençar menys coses al rebuig??** Les instal·lacions necessàries per gestionar el poquet rebuig que generaríem si separéssim com cal serien **infinitament més senzilles i barates**. De fet s'haurien de limitar a si de cas embalar les deixalles perquè no ocupessin tant a l'abocador. **No caldria cap esforç** per intentar rescatar-ne materials recuperables, simplement perquè **no n'hi haurien**. Per obtenir el màxim de compost possible dels residus orgànics (que també es tracten als Ecoparcs), una xarxa de plantes de compostatge d'escala local és **una solució més eficaç, senzilla i barata impossible**.

Qualsevol transformació important de la nostra societat per revertir un model (que ens ha dut a la crisi ecosocial) xocarà amb inèrcies per mantenir el model anterior. El dia que separem com cal i dividim per cinc la quantitat de rebuig, molt bona part d'aquestes instal·lacions esdevindrà obsoleta, inútil. Caldrà reconvertir el sector de la gestió dels residus, en el qual per cert hi ha diverses grans multinacionals. Una d'elles, Fomento de Construcciones y Contratas, va tenir 108 milions d'euros de benefici el 2011;[14] ves per on, una quantitat molt similar al cost d'operació de les instal·lacions metropolitanes. Avui ja està passant que la baixada en residus generats els darrers anys de crisi està portant a una competència entre els gestors, que pot dur a un *dumping* en els preus i comprometre la viabilitat econòmica de les instal·lacions de tractament del rebuig; el 2011 les plantes metropolitanes ja van usar només un 91% de la seva capacitat.[13] És més: **el fet que aquestes instal·lacions *necessiten* rebuig pot dur a pressions per no enfortir la recollida selectiva dels residus orgànics**, pel fet que formen el gruix del rebuig. Alhora, però, són la fracció que és més important i urgent de recollir separadament, com dèiem...

Aquest "hipotecament" és present també a països europeus; a Alemanya, Suècia, Dinamarca i Holanda ja hi ha més capacitat d'incineració que residus per ser cremats,[15] i s'estan important i exportant residus. **Fins a aquest extrem arriba la patètica realitat actual dels residus**.

Com sortirem del cercle viciós? En aquests temps en què les administracions malden per sortir de la crisi, enfonsant-se més i més en l'espiral del deute, tots palpem com arriba a ser d'infernal un cercle viciós. I el cercle viciós dels residus és intrínsec a l'econòmic. Cal audàcia i intel·ligència per tallar el cercle, però no és un salt al buit; de fet, **tenim les de guanyar, també des del punt de vista econòmic i laboral**: es calcula que si s'apliqués totalment la legislació europea ja existent sobre gestió de residus es podrien estalviar 72.000 milions cada any, el sector de la gestió dels residus i el reciclatge podria incrementar la facturació anual en 42.000 milions, i el 2020 s'haurien creat uns 400.000 llocs de treball.[16]

13. Àrea Metropolitana de Barcelona, i càlcul propi a partir del cost mitjà/tona (100€).

14. www.fcc.es.

15. Global Alliance for Incinerator Alternatives.

16. Comissió Europea: *Green Paper On a European strategy on plastic waste in the environment*, març 2013.

On vas, amb tant envàs?

Aquesta és la pregunta alternativa que, arran del famós anunci, ens planteja molt simpàticament La Magrana Vallesana[17] en la versió que ha fet de l'espot, que podem veure a **tinyurl.com/onVasAmbTantEnvas**.

I és que és tan evident que produïm una barbaritat de residus, molts dels quals són envasos (són els que ocupen més), i que **el més important parlant d'envasos és evitar al màxim els d'un sol ús!** És evident, però no és comú tenir-ho present. I és que aquesta lògica tan aclaparadora xoca amb una realitat no menys aclaparadora: vivim immersos en un oceà d'envasos d'un sol ús, i convivim amb un contenidor destinat a recollir envasos. I de manera tan exclusiva, que fins i tot se'ns avisa que no hi podem llençar objectes no envasos, ni que siguin dels mateixos materials. I aleshores ens sorgeixen tot de preguntes: ***què hem de fer, doncs, amb els no envasos? Que no s'han de reciclar, també? Ara que hi penso, com és que hi ha un contenidor només per a envasos?*** Com que sabem que el reciclatge es fa per materials, molts hem optat per llençar els objectes que són dels mateixos materials que els envasos al contenidor groc, justament perquè es puguin reciclar.

Anem a l'origen de la raó de ser del contenidor groc. Resulta que, dins de la regulació de la gestió dels residus, per a alguns productes s'aplica el principi "qui contamina paga": qui posa al mercat un producte, que s'encarregui de gestionar-lo quan esdevingui residu.[18] A l'Estat s'aplica a envasos i també a aparells elèctrics i electrònics, pneumàtics i altres productes. Per complir amb aquesta responsabilitat s'han creat els Sistemes Integrats de Gestió (SIG), que són agrupacions de la indústria i altres sectors relacionats. Tenim dos SIGs per als envasos d'ús domèstic: Ecoembes per a envasos de plàstic, metalls, bric, paper i fusta, i Ecovidrio per a envasos de vidre. S'encarreguen de gestionar els residus, finançant-se amb una tarifa que cobren als envasadors per cada envàs que posen al mercat. La llei estableix que els municipis s'encarreguin de recollir selectivament els envasos, feina que cobraran als SIGs.

Els envasos són la icona de la societat de consum, o de residus

La forma majoritària de fer aquesta recollida selectiva és a través del contenidor groc (i el verd per als envasos de vidre i el blau per als de paper, però ens centrarem en el cas del groc per no complicar massa l'explicació). Però no és l'única forma possible. **Podria haver-hi per exemple un contenidor destinat a recollir "metall i plàstic"**, i posteriorment comptar quants envasos hi ha, per cobrar al SIG (Ecoembes) la part que li toca de la recollida i el triatge. De fet així és com es fa en el cas del paper: el contenidor blau recull qualsevol objecte de paper, i es cobra a Ecoembes la part que correspon a envasos (capses de cartró, sobretot). També es fa així als municipis que apliquen el model Residu Mínim: no hi ha groc sinó un contenidor que recull tots els residus inorgànics, i després se'n compten els envasos. D'aquesta manera **es concilia, de forma còmoda per al ciutadà, el principi "qui contamina paga" amb la necessitat de reciclar per materials**.[19]

Però el model majoritari és un contenidor groc **reservat per als envasos**. I és en aquest cas quan els no envasos esdevenen impropis, siguin o no dels mateixos materials que els envasos. La campanya té com a principal objectiu que no posem no envasos al contenidor groc. Per què? Perquè Ecoembes no vol pagar la recollida d'objectes dels quals no s'ha de responsabilitzar; i amb raó. La llàstima és que el model majoritari sigui tan poc apropiat; **és molt més lògic i efectiu un model de recollida per materials**. I qui sap si canviar de model no seria també més barat que la campanya, que ha costat als SIGs 2'38 milions d'euros.

Bé, i on hem de posar els no envasos? L'Agència de Residus de Catalunya ens dóna la resposta a través de **www.vullreciclar.cat**. Nosaltres també en donem una, a la Guia Pràctica (p. 21).

PERÒ, MENYS ENVASOS, DÈIEM!!

Això és el més important, però **estem plens de magdalenes embolicades d'una en una**, de pomes empaquetades a mitges dotzenes en safates de porexpan, de bolis agrupats de 4 en 4 en blísters... O d'un en un! Tot i que sense blísters també estan ben presentables, com veiem a les fotos.

17. Una associació de productors i consumidors de productes ecològics de Granollers.

18. És l'anomenada *Responsabilitat Ampliada del Productor*.

19. Podem veure una bona explicació de tot això a ent.cat/blog/?p=324.

La tremenda barra de les multinacionals

L'estat d'Austràlia del Sud fa 40 anys que té un SDDR, des del 1975. El 2011 se li va ajuntar l'estat de Territoris del Nord.

Coca Cola va presentar una querella contra el govern d'aquest estat pel nou SDDR, pel fet que els ciutadans han de pagar fins a 20 cèntims addicionals pels refrescos (en el moment de comprar-los). El dipòsit de fet és de 10 cèntims, però Coca Cola està posant els refrescos més cars, per demonitzar el sistema. La Cort de Justícia Federal ha dictaminat que no només l'envàs sinó també la beguda es ven sota dipòsit, i això contravé un acord del 1992 per garantir que tots els béns es venguin en igualtat de condicions a tot el país –aquest acord no afecta l'estat d'Austràlia del Sud, perquè l'SDDR que hi ha és anterior. En resposta, el grup activista Out of Order està omplint les màquines expenedores de Coca Cola d'adhesius *No funciona*, i les xarxes socials s'estan inundant amb missatges de boicot a l'empresa.

Als Territoris del Nord hi viuen 223.000 persones, i els refrescos que comprin o deixin de comprar no faran cap pessigolla a la Coca Cola. L'objectiu de la multinacional és parar els peus als altres estats que es puguin estar plantejant adoptar l'SDDR.

Aquest abril el Consell d'Estats Australians es reunirà per introduir l'SDDR a tot el país; així s'acabaria el contenciós per les desigualtats entre els consumidors. Confiem que ho tiri endavant. Mentrestant, els Territoris del Nord han posat 2 milions de dòlars de la seva butxaca per sostenir l'SDDR fins que es produeixi aquesta reunió. De la seva butxaca?? Bé, és que, després del dictamen de la Cort de Justícia, Coca Cola, i també Schweppes i Lion, van decidir deixar de pagar les taxes sobre els magatzems de recollida d'envasos i deixar de tornar els dipòsits, cosa que generava un gran forat de diners, necessaris per seguir recuperant envasos i dur-los a reciclar.

Per cert, el president d'Ecoembes, Marcos de Quinto, és de l'empresa Refrescos Envasados S.A. És un nom molt més discret que el que aquesta empresa tenia abans: Compañía Coca Cola de España S.A.[26] Segueix sent del grup Coca Cola, però.

Tot això té a veure amb el model de producció í distribució, els autoserveis, l'estona que volem o podem dedicar a fer compres... i, ai las, l'elegant i higiènica comoditat dels aliments i tota mena de productes empaquetats que ens brinda la modernitat. Podríem legislar per prohibir aquestes pràctiques d'envasament? Sí, però no és així de senzill, perquè els envasos sobrers són ja *tan* omnipresents que hi ha moltíssimes tecles per reconvertir. L'origen llunyà dels aliments, per exemple, o tot el model de negoci de la indústria alimentària, que té un pes enorme en les decisions (vegeu el requadre). A Dinamarca fins al 2002 estava prohibit vendre cervesa i refrescos en envasos d'un sol ús, però la prohibició es va aixecar i es va susbtituir per la implantació d'un SDDR (vegeu més endavant).

De cara a prevenir residus d'envasos, una norma europea defineix quines característiques funcionals mínimes han de tenir els envasos, més enllà de les quals no es pot anar en pro de la prevenció. A més de garantir protecció, higiene, adequació al procés d'ompliment, seguretat i informació al consumidor, un envàs també ha de ser adequat per a la logística (transport, emmagatzematge), *per al màrqueting del producte, i perquè sigui acceptat per part del consumidor.*[20] Això és tan flagrantment inconcret que no posa cap impediment a qualsevol envàs excessiu. Seria d'esperar d'aquesta norma que posés per exemple **un límit per a la relació volum envàs/volum producte**; però no ho fa, malgrat que la Directiva a la qual reglamenta diu que *Els envasos es fabricaran de tal manera que el seu volum i pes sigui el mínim adequat* per complir la seva funció.[21] **La finalitat "prevenció" queda totalment buida de contingut**.

Tota la legislació en l'àmbit dels residus posa la prevenció com a primera prioritat, i per això els envasadors estan obligats a fer un Pla Empresarial de Prevenció. Però la llei deixa la porta oberta a que els envasadors facin en aquest sentit l'únic que estan fent: reduir el pes de cada envàs, mitjançant innovacions tecnològiques que n'aprimen els materials i els fan més lleugers. Innovacions que també deuen ser força més cares en diners que... totes les llaunes de refresc juntes, posem per cas. En impacte ambiental, les llaunes són infinitament més cares.

I RECICLAR-LOS AL MÀXIM

Tanmateix, en alguns llocs s'eviten alguns envasos d'un sol ús, sobretot en les begudes. Per exemple, **a Alemanya el 88'5% dels envasos de cervesa són reomplibles.**[22] A Finlàndia el 2010 es van usar més de 2'2 milions de tones d'envasos, però només se'n van fabricar 708.000: tres vegades menys. I és que **el 68% dels envasos eren reomplibles.**[23]

En aquests països i en d'altres llocs (més de 40, incloent-hi molts països occidentals) està establert un **Sistema de Dipòsit, Devolució i Retorn (SDDR)** per a molts tipus d'envasos de begudes (per als d'un sol ús, i per als reomplibles allà on n'hi ha). Aquest sistema no és més que la tradicional pràctica que teníem aquí fa uns decennis, de pagar uns diners (de l'ordre de cèntims) pels cascos de les begudes, que recuperes quan tornes l'envàs. Als comerços d'aquests països hi ha unes màquines "expenedores en sentit contrari" (tu poses l'envàs i la màquina et dóna diners), i també es poden retornar els envasos a mà.

L'SDDR té tots aquests avantatges:

- En general **es recuperen força més del 90% dels envasos de begudes**; 98'5% en el cas d'Alemanya.[24]

20. Norma EN 13428:2004: *Envasos - Requisits específics per a la fabricació i composició – Prevenció via reducció en origen.*
21. Directiva 2004/12/CE, que modifica la 94/62/CE.
22. Ministeri de Medi Ambient d'Alemanya, dades del 2009.
23. PYR, el SIG que gestiona més del 90% dels residus d'envasos a Finlàndia.
24. Iniciativa Retorna.
25. catala.desembasura.org.
26. Agència de *rating* Axesor.
27. Llei 11/1997 d'Envasos i Residus d'Envasos.
28. Llei 22/2011, de Residus i Sòls contaminats.
29. Llei 11/2012.
30. Ecoembes: *Informe de resultados 2010* i Ecovidrio: *Informe Anual 2010.*

- **Facilita que s'estengui l'ús d'envasos reomplibles** (que evidentment requereixen un SDDR).
- Permet classificar perfectament els envasos que es retornen per materials. És a dir, compleix aquesta funció molt més bé que les plantes de triatge (vegeu la p. 11), i a cada reciclador només li arriben envasos del "seu" material. Això permet incrementar els nivells de reciclatge.
- Es llencen molts menys envasos al rebuig, papereres i per terra, i per tant **es redueix la despesa municipal** en neteja i tractament del rebuig i **es manté el medi urbà i natural més net**. Un 64% dels residus llençats al medi que està localitzant la campanya Desembruta són envasos.[25]
- Dóna llocs de treball; es calcula que podrien ser 14.000 a l'Estat.[24]

A més, els envasos es compacten al punt de recollida, i això pot reduir el transport a la meitat.

La **iniciativa Retorna** és una plataforma d'entitats i recicladors que té per objectiu millorar el sistema de recollida de residus d'envasos, i promou l'SDDR com a primer pas. Podem conèixer més sobre aquest sistema a **www.retorna.org**. Al número 36 d'Opcions vam dedicar un article a l'SDDR.

AQUÍ, NI REDUÏM NI RECOLLIM TOT EL QUE PODRÍEM

A Espanya, però, d'envasos reomplibles (per a ús domèstic) ja no n'hi ha, i no s'aplica un SDDR. És més: la primera llei sobre residus d'envasos, del 1997, obligava a adoptar un SDDR, però eximia de l'obligació els envasadors que s'acollissin a un SIG, que és l'opció que es va escollir.[27] El 2011, la nova llei bàsica sobre residus restringia la conveniència d'establir un SDDR.[28] I el desembre passat (2012) es va aprovar una llei *de mesures urgents en matèria de medi ambient*[29] que diu que només s'obligarà a implantar un SDDR per als residus difícilment valoritzables, els residus perillosos, *o quan no es compleixin els objectius de gestió que fixa la normativa vigent*. També es va considerar "urgent" derogar un calendari que ja s'havia fixat per fer servir menys bosses comercials d'un sol ús, i passar a dir que *s'establirà un calendari* per fer-ho. És a dir: **si ja vam començar malament, hem anat a força pitjor**.

SDDR a Cadaqués!

Aquesta primavera es farà una prova pilot de l'SDDR a Cadaqués, per a envasos de begudes d'un sol ús. El dipòsit serà de 5 cèntims, que es considera suficient per garantir el retorn d'un 70%-90% dels envasos.[24]

La prova durarà dos mesos i mig, i l'experiència es tindrà en compte per concretar les futures regulacions en matèria de residus; justament enguany s'està elaborant el Pla de Gestió que estarà vigent a Catalunya els propers cinc anys.

Segons els SIGs, el 2010 es va recollir un 60% dels envasos que es van posar a la venda;[30] l'altre 40% són els que tirem al rebuig (i no se'n rescaten) o pel carrer. Això vol dir que **els envasadors van pagar la recollida d'un 60% dels residus d'envasos, mentre que estan obligats a pagar-ne el 100%**, i que cobren als envasadors una tarifa per *tots* els envasos que posen a la venda. Deu ser un dels motius pels quals s'oposen a l'adopció d'un SDDR (que, com hem vist, recupera més d'un 90% dels envasos posats al mercat). La gestió d'aquest altre 40% la paguen els municipis, i tots plegats en forma de brutícia al medi.

També diuen els SIGs que es recicla un 57'5% dels envasos. Però la Fundació per la Prevenció de Residus i el Consum Responsable, una entitat ecologista dedicada a promoure una millor gestió dels residus, afirma que van ser un 46'5%. I és que els SIGs manipulen les dades. Per una part ho tenen fàcil perquè, per llei, **els envasadors declaren quants envasos posen al mercat** als SIGs (no a un organisme públic), és a dir, **a si mateixos**. També passa que compten com a envasos reciclats alguns residus procedents de recuperadors tradicionals (drapaires) i fins i tot d'escòries de les incineradores (de les quals se'n recuperen metalls, que no són combustibles), però només una part d'aquests són envasos. Algunes de les xifres dels SIGs no coincideixen amb les que donen altres fonts, com ara els sectors de les matèries primeres per a envasos... i altres trampes.

Tenim, doncs, **un problema gros de manca de transparència**. El cas és que els SIGs sostenen que estem per sobre dels objectius de reciclatge que marca la llei, un 55%, cosa que els permet no ser obligats a implantar un SDDR i evita que Espanya rebi sancions des de la Unió Europea, mentre que depurant les dades surt un resultat inferior al requerit. El model de gestió de residus d'envasos està fet **a mida dels envasadors, que no tenen cap obligació ni cap incentiu per fabricar menys envasos, ni per recollir-ne i reciclar-ne més enllà del mínim que marca la llei**, que ja és força baix. Tant el model i la llei espanyoles com el model i les lleis dels països que mencionàvem deriven de la mateixa Directiva europea; però la cultura, la voluntat d'avançar en pro de la sostenibilitat i el coratge davant de la indústria són diferents a cada país.

Com ho podríem fer, doncs?

Tal com dèiem a la introducció d'aquest quadern, arreu del món s'està caminant en la línia del **nou paradigma Residu Zero**: de residus els mínims, i "fent pressió sobre tot el camp"; des de les matèries primeres i la producció i fins al consum. En aquest apartat coneixerem diverses iniciatives des del món empresarial, municipal i estatal, de caire ben divers, i totes partint d'aquest nou paradigma.

Destaquem la idea de **recollir les escombraries porta a porta**, que actualment només s'aplica a un 11% dels municipis catalans. **És de les eines més poderoses que tenim ara mateix** per incrementar ràpidament tant la consciència ciutadana com la quantitat de residus-recursos que reintroduïm al cicle productiu.

EMPRESES RZ

Coneixerem dues iniciatives empresarials que toquen, una, la primera baula de la cadena –la de la producció– i, l'altra, el lligam entre els extrems consum i producció –el reciclatge. Són exemples molt encoratjadors perquè demostren que, si tenim una voluntat clara i pensem bé, podem trencar els motllos que calgui.

SENSE capsa. Increïble, però cert! Quan comprem un petit electrodomèstic ens el donen en una capsa de cartró, que moltes vegades llencem quan en traiem l'aparell. T'imagines la quantitat de capses de cartró que gasta un fabricant, per exemple? Taurus, empresa líder en electrodomèstics, no s'ho va haver d'imaginar: ho va constatar i, en el cas d'una de les seves batedores més venudes, ho va veure tan fora de mida que va decidir posar fil a l'agulla per evitar-ho.

Ho ha aconseguit: ha dissenyat una batedora-picadora, la Bapi 7.0 Capsule, que es ven sense capsa de cartró, i és que l'aparell "s'autoembala" a dintre dels dos vasos de plàstic que són els complements de la batedora; ho podem veure a la foto. Per portar les batedores de la fàbrica a les botigues s'empaqueten posades dretes en caixes de cartró, de manera que no cal cap mena de protector entre les batedores. Quan comprem la batedora, podrà anar directa del cabàs a l'armari. Bona idea!

Podríem aplicar-la als aparells en general, fins i tot sense pretendre embalar-los en pseudocapses? Doncs... ara que ho dius... Qui sap!? Caldria estudiar els condicionants: complements dels aparells, imprescindibles o no, robustesa/fragilitat dels materials, transport... Un cas d'èxit com el d'aquesta batedora pot animar a posar-se a cavillar-hi. Ha estat seleccionada per l'Agència de Residus com a candidata al Premi Europeu de la Prevenció de Residus, junt amb quatre iniciatives més.[31]

Optimitzar el reciclatge El coure és, com l'acer o l'alumini, un dels materials que es poden reciclar indefinidament. El 34% del coure que s'usa al món procedeix del reciclatge.

L'empresa familiar osonenca **La Farga Lacambra**, que fabrica semielaborats de coure, ha desenvolupat i patentat la tecnologia pionera al món Cosmelt Process, que consisteix a reciclar el coure en una sola etapa i sense electròlisi. Respecte al procés de reciclatge tradicional, en tres etapes i per electròlisi, redueix en un 99% els residus sòlids (no genera substàncies, llots ni escòries contaminants), en un 98% el consum d'aigua, en un 86% les emissions de diòxid de sofre, i divideix les emissions de CO_2 per quatre i el consum d'energia per cinc. La Farga Lacambra ha venut la tecnologia a més 30 empreses a tot el món.[32]

La Farga Lacambra forma part de la xarxa d'empreses de l'Estratègia Catalana Residu Zero (vegeu el requadre).

QUAN UN GOVERN S'HI POSA[33]

El govern de Flandes (Bèlgica) té realment ganes de frenar la generació de residus. Des dels seus inicis, el 1981, l'Agència Pública de Residus de Flandes (OVAM) està posant molt èmfasi en la prevenció, i de manera encertada: **la quantitat de residus municipals es manté estable ja des del 1999**. És potser l'únic lloc del món occidental que ha aconseguit deslligar la generació de residus del creixement econòmic.

A més d'aplicar les fórmules de més coneguda solvència per a una millor gestió dels residus (recollida porta a porta, cànons sobre abocament i incineració...),[34] l'OVAM aplica algunes mesures més agosarades que en fan un cas excepcional... per ara! Tant de bo tingui molts imitadors.

Els sectors clau, treballant en xarxa

L'**Estratègia Catalana Residu Zero** (ECRZ) va néixer amb la voluntat d'ampliar els horitzons de les polítiques de residus. Més d'un centenar de persones de diferents àmbits de la societat catalana van constituir el març del 2011 el Fòrum de l'Estratègia, que s'organitza en quatre xarxes sectorials; la idea és que cada xarxa treballi en una agenda pròpia, i tenir també una agenda conjunta.

Hi ha la xarxa de municipis, la d'universitats –que ha fet auditories als campus i treballs d'investigació–, la xarxa d'entitats, i finalment la xarxa d'empreses, de la qual parlem en aquestes pàgines.

Cada any s'organitza un Fòrum ECRZ, en el qual es posen en comú els avenços que s'han aconseguit i es concreten les actuacions a fer durant l'any següent. Aquest any se celebrarà el setembre, i aquest número d'Opcions hi serà present.

Més informació a **www.residusiconsum.org** i a **estrategiaresiduzero.cat**.

Posa un límit a la generació Els municipis no poden passar d'un cert nombre de quilos/cap, i estan obligats a fer campanyes de sensibilització enfocades en la prevenció.

Subvenciona la reutilització Amb ajuts a les botigues de segona mà, per exemple. El 2009 n'hi havia 110, amb 3.800 treballadors i uns 3'6 milions de clients.

Dóna eines per canviar el disseny industrial És potser la mesura estrella, pel fet que s'adreça a la veritable arrel dels residus: el disseny industrial dels productes. L'OVAM ha editat i posat a disposició de les empreses unes eines per a l'ecodisseny, a fi de facilitar al màxim que es valorin els impactes ambientals abans i durant la gestació d'un producte.

La primera eina (l'*Ecolizer*) ha evolucionat fins arribar a l'actual **Caixa d'Eines SIS** (Sistema d'Innovació Sostenible), que dóna pautes per a la concepció i el desenvolupament de qualsevol bé, servei, i fins i tot edifici o planificació urbanística. La SIS ajuda al dissenyador a rumiar sobre el valor afegit del producte que està creant contraposant-lo a una sèrie de consideracions a tenir en compte quant a la funcionalitat i al cicle de vida. L'eina s'ha editat en paper perquè els dissenyadors la puguin fer servir directament a la taula de treball.

Quan es va llançar la SIS, el juny del 2012, l'OVAM va començar una prova pilot a cinc empreses, amb vistes a que posteriorment puguessin fer d'ambaixadores de l'eina. Les va escollir d'entre sectors totalment distints: una constructora, una fabricant de productes d'higiene d'un sol ús, una farmacèutica, una fabricant de panells fotovoltaics, i la ben coneguda Tupperware. En tancar aquesta edició encara no podem explicar resultats d'aquestes proves pilot.

A més l'OVAM convoca cada any un premi per a professionals del disseny industrial, i un altre per a estudiants. Més informació a **www.ecodesignlink.be**.

RECOLLIR-NOS LA BROSSA A DOMICILI[35]

La forma més estesa per lliurar les escombraries domèstiques al servei municipal de recollida és a través dels **contenidors** (ja siguin al carrer o soterrats), i de les deixalleries per a alguns tipus de residus; en el cas dels electrodomèstics grans, el fabricant es responsabilitza d'endur-se de casa nostra els vells o espatllats.

La recollida mitjançant els contenidors té diversos inconvenients importants:

El contenidor més abundant és el del rebuig, de manera que **tenim més facilitats per tirar brossa al rebuig** que als contenidors selectius.

- Als nostres ulls, fer una mala separació no és cap problema, perquè el contenidor se l'enduen igualment encara que hi hàgim tirat coses que no tocaven. A través dels contenidors, la recollida de les escombraries "funciona", i **funciona "perfectament", fins i tot si els ciutadans no tenim cap consciència sobre la problemàtica dels residus**, i/o si no fem cas de les indicacions que ens donen els cartells i campanyes de sensibilització i informació.
- **Ningú no sap què i quant tirem a cada contenidor**. De manera que no se'ns pot penalitzar per fer una mala separació, ni bonificar-nos per fer-la bé.

És a dir, llençar les escombraries és una acció anònima i "privada", que incumbeix només a cadascú.

A la pàgina 12 hi hem vist que **una bona separació és fonamental per poder aprofitar després els residus en tant que recursos**, i que per fer-ho bé cal poc més que ulls, mans i voluntat. Però, tot i així, si se'ns deixa llençar les escombraries de manera anònima i privada... no ho fem bé. Si de grat no canviem, doncs, haurem de canviar per força.

El **sistema de recollida porta a porta (PaP) elimina aquest anonimat i privadesa**: controla quines escombraries llencem cadascú a cada fracció, i per poder-ho controlar posa les normes per a la recollida:

- **L'escombriaire passa a unes hores determinades, i no podem llençar la brossa en cap altre moment**, perquè no hi ha contenidors al carrer. És el mateix que es feia fa no tants decennis, quan encara no hi havia ni contenidor per al rebuig. L'hora de treure les escombraries és, com aleshores, la més còmoda per a la majoria de la població: al vespre, i durant un interval de dues hores.

Quan ens hi obliguen, separem bé

La recollida porta a porta a Catalunya va començar, l'any 2000, a Tiana, Tona i Riudecanyes. Avui hi ha 78 municipis que fan tota la recollida de forma domiciliària, i 27 més que ho fan a una part del municipi, o que la combinen amb contenidors per a algunes fraccions. A les Balears la recollida PaP es va implantar el 2004 a Puigpunyent, i després s'hi han afegit una trentena de poblacions, i un barri de Palma de Mallorca.

Algunes xifres del 2011 sobre els municipis que fan almenys un 90% de la recollida pel sistema PaP, per animar la resta de poblacions:

- De mitjana es llença només un 36% de la brossa al rebuig, mentre que la mitjana a Catalunya és del 59'4%. El punt fort del sistema PaP per aconseguir això és el fet de **recollir el rebuig només un dia per setmana**.
- Cada ciutadà llença de mitjana **1'1 quilos de brossa cada dia; tres quartes parts de la mitjana nacional**. No està ben demostrat que la recollida PaP reverteixi sempre en una menor generació total de residus, però en diversos casos sí que passa.
- **No és un sistema reservat a localitats molt petites**. El nucli més gran on s'aplica, Blanes, té 40.000 habitants. Entre les 12 poblacions PaP que llencen menys del 20% de la brossa al rebuig hi ha Sant Sadurní d'Anoia, que té 12.500 habitants.

31. Aquest premi és un incentiu més al voltant de la Setmana Europea per la Prevenció de Residus, que se celebra cada any per fomentar accions per la prevenció i divulgar-les. Més informació a **tinyurl.com/premiPrevencio**, hi ha vídeos explicant les cinc idees candidates al Premi.

32. www.lfl.es.

33. Global Alliance for Incinerator Alternatives: *On the road to Zero Waste*, 2012.

34. Vegeu la secció El Poder de les Regles del Joc.

35. Associació de Municipis Catalans per la Recollida Porta a Porta.

- **Cada fracció es recull en un dia o dies determinats**. De nou el criteri és la màxima comoditat per als ciutadans: la fracció que cal treure més sovint per volum i per pudors, l'orgànica, es recull amb més freqüència (3 dies/setmana), la d'envasos lleugers un parell de dies, i el rebuig, el vidre i el paper un cop per setmana.
- **Si treus la galleda que no toca, o amb el contingut que no toca, no se t'agafa la bossa**, i te l'has de quedar a casa fins al proper dia en què li toqui recollida; o bé portar-la a un dels punts de recollida d'emergència, que n'hi ha molt pocs. Si t'equivoques gaire sovint hi poden haver avisos i fins i tot sancions per part de l'ajuntament.

Cada municipi pot establir variants, per exemple en les freqüències o en la definició de fraccions que es recolliran porta a porta. L'orgànica i el rebuig, però, s'han de recollir necessàriament porta a porta.

Podem conèixer més el sistema i els moviments que hi ha al seu voltant a **www.portaaporta.cat**.[36]

Sense contenidors: millor! Acostumats als contenidors, el PaP ens pot semblar d'entrada una intromissió en la gestió domèstica i una restricció de la llibertat personal. Però, si hi pensem a poc a poc, veiem que de fet **és d'una gran irresponsabilitat deixar la recollida selectiva de la brossa a mercè de la voluntat dels ciutadans**, essent com és un afer col·lectiu: els impactes ambientals –tant en contaminació com en pèrdua de recursos materials– d'una mala separació els paguem tots, i la recollida i gestió l'han de fer els municipis, amb els diners de tots. **No volem que els nostre ajuntament malgasti diners gestionant rebuig**, que és molt car, i no reintrodueix recursos al cicle de materials; **volem que els diners esmerçats en gestió de les deixalles acabi revertint en el fruit del reciclatge**.

A la secció El Poder de la Comunitat (p. 24) relatem el procés d'implantació del sistema PaP a Gipuzkoa, i a través d'aquesta experiència viscuda veiem que la població supera les reticències inicials amb molta facilitat, sobretot gràcies a dos factors: per una banda el fet que els nous hàbits o rutines són veritablement molt senzills d'adoptar, i per una altra l'espectacular millora en els resultats. Això dóna **prestigi social a la coherència i la determinació**, i ales tant als ciutadans com als regidors per actuar amb aquests valors per davant.

Però, **treure les galledes a la porta de casa... no és una molèstia urbana?** No té perquè ser-ho, o si més no no té perquè ser més molest ni més antiestètic que tenir contenidors al carrer, amb les seves pudors i desbordaments, les 24 hores del dia. Les bosses o galledes, que es poden penjar en ganxos a les façanes, són al carrer entre dues i tres hores, i del vespre. Els SIGs de gestió de residus d'envasos (vegeu la p. 15) presumeixen del fet que Espanya és dels països europeus amb més contenidors per habitant. Ara que sabem que els contenidors tenen a veure amb una certa irresponsabilitat, i que posen impediments a obtenir els resultats que necessitem... veiem que **potser aquest lideratge en contenidors/cap és més motiu d'avergonyiment que d'orgull**.

I quan hi ha MOLTES portes?

En un edifici de quinze plantes amb deu pisos per planta, es poden recollir domiciliàriament les deixalles? En zones d'urbanisme dens, la recollida PaP es complica. S'està aplicant a algunes grans ciutats, com Milà, Munic o Viena, però no tenim gaires dades sobre els resultats; a Milà el 2011 només es va recollir selectivament un 36% de la brossa.[37]

El que se sol fer és definir les unitats de recollida més grans: no es recull per llar sinó per edifici o per escala, i en contenidors de mida reduïda. Aquests contenidors, però, introdueixen de nou un cert grau d'anonimat en l'acció de llençar les escombraries, i un efecte "pagar justos per pecadors" en cas que es vulgui penalitzar una mala separació. Per evitar l'anonimat **el millor és comptar amb servei de porteria**: el porter faria sobre els veïns el mateix control que en llocs d'urbanisme menys dens fa l'escombriaire. Aquesta feina dóna una potent raó de ser per al manteniment de la porteria d'un edifici, o d'un grup d'edificis, com a lloc de treball.

36. Hi trobarem per exemple una explicació molt completa i detallada dels aspectes que cal considerar per aplicar el PaP, al *Manual Municipal de Recollida Selectiva Porta a Porta a Catalunya*.

37. AMSA, empresa gestora dels residus a Milà: *La gestione dei rifiuti urbani nel comune di Milano*, març 2013.

Poques deixalles

El millor residu és el que no es produeix

Us costarà d'imaginar, però era així: hi va haver una llarga època en què cada nen i cada nena s'enduia cada dia una beguda a l'escola, en un envàs exprés que llençava llavors mateix; i en què amb cada cafè que ens preníem llençàvem un got... Per desgràcia no ens costa de creure, i és així.

Mencionem els consells més sabuts per fer menys residus, afegim alguna idea no tan típica i aclarim alguns dubtes comuns.

LES DUES PRIMERES R'S

Mantenir les coses en bon estat (número 17 d'Opcions), **reutilitzar** (usar la cara no escrita del paper, versions no d'un sol ús, intercanvis i segona mà...), **reparar** (cosir, **www.millorquenou.cat**...). D'algunes deixalleries se'n poden agafar coses: **www.deixalleriadegirona.org**.

Usem paper reciclat, sobretot! I sobretot l'higiènic. Només coneixem la marca **RenovaGreen**, la tenen a diversos supermercats.

ENVÀS NO

Us proposem un repte: que, a casa, la galleda dels envasos sigui la que s'omple més a poc a poc! Bé, perdó: després de la del rebuig.

Aigua De mitjana a Espanya un litre d'aigua envasada val 2.000 vegades més que l'aigua de l'aixeta.[1] Part de l'aigua envasada és aigua de l'aixeta.

Alguns ajuntaments s'han autoprohibit comprar aigua envasada. Diversos restaurants de certa categoria només ofereixen aigua de l'aixeta purificada.

- Cantimplora al bolso o a la motxilla.
- Purificadors d'aigua a casa. **www.aguapur.com**.
- Fonts d'aigua a les empreses i escoles.
- Demanem aigua de l'aixeta als restaurants.

Refrescos i cervesa A Finlàndia, el 2008, només un 4% dels envasos de begudes eren llaunes.[2]

- A casa... **beure d'un got** és TANT més incòmode que beure de llauna?
- Molts cervesers artesans proporcionen **tiradors per a festes**. **cervezaartesanal-catalunya.blogspot.com.es**

- Hi ha botigues de queviures que **accepten que retornis els cascos si compres la cervesa a caixes**, demana-ho a la teva! O al teu celler.

No cal envàs

- A la feina: sobres individuals de sucre, càpsules Nespresso... **Una sucrera, un pot de vidre amb cafè... Per què no, ben mirat?**
- **www.bocnroll.com**, o de marca **Ecotó: www.esteltapia.org/ca**.
- **Sense blister**. A les bones ferreteries et tallen els cables a mida, i t'hi posen els endolls o connectors. I també s'ho pot fer un mateix, si en sap una miqueta!
- **Fem iogurt a casa reomplint pots de vidre**. opcions.org/blog/vols-aprendre-a-fer-iogurt.
- Molts **productes de neteja ecològics són concentrats**. N'hi ha prou amb una gota per a tot el bany. Un pot de litre dura anys!

Sense bosses: automatitzem-ho
Als països en què les bosses comercials de nanses estan gravades amb impostos pràcticament han desaparegut. A què esperem?

- **Al carretó d'anar a comprar podem guardar-hi bosses** de roba o de plàstic, de nanses i sense nanses, **per no agafar-ne a les botigues**; i la bossa del pa.
- Al bolso o motxilla portem-hi **sempre una bossa per a la compra plegada**.
- En fer la llista de la compra, **anem agafant els tàpers que ens caldran**. També quan anem a comprar plats cuinats.
- Al proper número hi haurà un article sobre **la compra a granel**. Per anar fent boca: **www.granel.cat**.

1. OCU.
2. Ministeri de Medi Ambient de Finlàndia.

On van, aquestes coses?

Separar bé, imprescindible per reciclar al màxim

L'ORGÀNICA, A SOLES AMB EL SEU CUBELL I BOSSA

No hi llencem res que no sigui orgànic. Sí que hi van ossos i closques, taps de suro, rams marcits, fullaraca, serradures i encenalls, llumins, escuradents...

Les restes de menjar molt humides, com la carn o el peix, convé embolicar-les amb paper de cuina (no imprès) perquè suquegin menys.

No hi tirem líquids (sucs, caldo, llet...).

Cal usar un cubell airejat (amb forats, com el de la portada d'aquest número) **i bosses compostables**, que són semipermeables al vapor d'aigua. Així la brossa perdrà humitat i suquejarà menys, farà menys pudors, perdrà pes i volum, i la bossa durarà més.

Les bosses compostables són de materials d'origen orgànic i, si estan impreses, les tintes compleixen els criteris de compostabilitat. Podem veure els problemes que les bosses de plàstic posen al compostatge a la p. 13.

Es venen bosses d'escombraries per a la fracció orgànica i no compostables (per exemple de la marca Saplex, que també en té de compostables). Són més resistents, però NO s'haurien d'usar per a la brossa orgànica. Si prenem les mesures que hem explicat, les bosses compostables van bé durant almenys tres dies.

Les bosses compostables no s'han d'usar en altres fraccions de deixalles. Ens pot semblar convenient perquè són "més naturals", però el que fan és introduir un impropi a les altres fraccions.

La podem reciclar nosaltres mateixos! Al número 33 d'Opcions hi ha un article sobre com fer compost a casa. En propers números donarem més recursos per al compostatge casolà i col·lectiu.

QUÈ VA AL REBUIG

L'Agència de Residus ens ho explica a **tinyurl.com/queAlRebuig**. **És molt poca cosa**: residus no reciclables, i alguns que sí que ho són però no hi ha la logística preparada per fer-ho. Afegim algunes altres coses a la llista:

- Llits dels gats (on fan les necessitats).
- Roba amb el teixit fet malbé, i sabates malmeses.
- Retoladors (no s'ha trobat com reciclar-los). N'hi ha de recarregables.
- Xumets i tetines.

De bolquers i compreses convencionals d'un sol ús, **és molt millor no fer-ne servir!** Vegeu el requadre.

Sobretot, al rebuig no hi tirem **gens d'orgànica!**

Els bolquers i compreses: tot un problema, però amb solució!

Als municipis on es fa una bona recollida separada dels residus orgànics, molt bona part del rebuig passa a consistir en bolquers i compreses; fins a un 60%.

Una **copa menstrual** dura com a mínim cinc anys. En aquest temps hauríem usat unes 1.200 compreses o tampons, o 60 quilos de residus no recuperables. Una marca que es fabrica a Espanya: **Naturcup, www.naturcup.com**.

Al número 18 d'Opcions hi ha tot un estudi sobre **bolquers i compreses de roba** i com usar-los. També el podem veure a **www.cprac.org/consumpediamed**.

Si no estem segures que ens aniran bé, **provem-los**. Si n'estem convençudes, **animem les guarderies**, maternitats i geriàtrics a fer-ne servir.

Hi ha **bolquers d'un sol ús que es diuen compostables**, si bé pocs ho són del tot; en general indiquen a l'embolcall quina part ho és, o és biodegradable. Es poden llençar a la brossa orgànica, tot i que al compost hi quedarà alguna resta no biodegradable.

On comprar tots aquests articles: www.crianzanatural.com, www.ecologic.cat, www.lafageda.com, www.pam-pam-manetes.com.

ON VA...

A **vullreciclar.cat**, l'Agència de Residus de Catalunya ens explica el destí idoni per a alguns residus. Afegim aquí algun cas i alguna puntualització.

Un got, copa, plat, cendrer... de vidre trencats Al contenidor verd. De fet està reservat per a envasos, però:

- Aquests objectes són del mateix material que una ampolla. Abans n'hi havia de cristall, que contenia plom; avui l'ús del plom està molt restringit per llei, i trobarem poquíssimes copes de cristall a la venda. Sí que es poden usar additius per donar duresa o transparència al vidre.
- Al contenidor verd, la quantitat d'aquests objectes serà TAN inferior a la d'ampolles i pots que no superarem el llindar d'impropis acceptats.
- Fins i tot hi podem tirar cristalleria antiga (amb plom): a la planta de reciclatge serà com un pèsol sota una muntanya de matalassos, igual que els vidres amb altres additius. Sí que li posen problemes **la ceràmica i la porcel·lana**. Portem-les a la deixalleria.

Paper o cartró brut

- Si és brut de matèria orgànica, **al contenidor marró** si és petit (un tovalló, un mocador) **i al blau** si és de cartró (una capsa de pizza), però havent-ne retirat totes les restes orgàniques que puguem.
- Si és brut de productes químics, **al rebuig**.

Paper de carnisseria no aprofitable N'hi ha que tenen una làmina de plàstic a la cara interior. La podem separar estirant i llençar-la al groc, i el paper al blau.

Tires adhesives de les solapes dels sobres Al blau, perquè són derivades de cel·lulosa. Per saber si un material és cel·lulòsic o plàstic (per exemple alguns embolcalls transparents), el podem estripar: si es pot fàcilment, i potser es veuen fibres, o fa un soroll semblant al d'estripar paper, és que és cel·lulòsic.

I TU, NO ENVÀS, ON VAS?

Ens referim a objectes que són **dels mateixos materials que els envasos**, i que ha estat usual llençar-los al contenidor groc, pensant que seria la millor manera que s'acabessin reciclant. Però no és així:

- **Els objectes grans i/o de formes irregulars**, com ara joguines, galledes o cassoles, poden posar problemes mecànics a la maquinària de les plantes de triatge on es processen els contenidors grocs. Per tant, **portem-los a la deixalleria**.
- **Els objectes petits de plàstic**, com ara un bolígraf o un raspall de dents, difícilment es duran a reciclar, perquè a les plantes de triatge les deixalles no s'apleguen en sacs sinó en bales lligades amb cintes. Amb **els objectes petits de metall** (llimes, CDs i DVDs...) pot passar el mateix, si bé els metalls cada cop se separen millor automàticament.

  Podem ficar els objectes petits de metall a dins d'un envàs del mateix metall, així no es perdran en el triatge; identificarem l'acer amb un imant. En el cas del plàstic només ho hauríem de fer si sabem que els objectes són del mateix tipus de plàstic que l'envàs.

  Una alternativa és **la deixalleria**, si enviarà aquests objectes a reciclar; pot decidir no fer-ho si li complica la logística. Demanem-ho a la nostra.

  L'altra opció és **llençar-ho al rebuig**. Hem de pensar que és molt difícil aconseguir reciclar toooots els petits objectes reciclables...
- **Els plàstics grans** (el de bombolles d'embalar, els embolcalls de film transparent) sí que poden ser capturats durant el triatge. Per tant **els podem llençar al contenidor groc**.

Els envasos, aixafem-los abans de llençar-los, així evitem estar transportant aire.

Més idees i recursos

- La campanya **Desembruta** visualitza les deixalles que llencem a l'entorn urbà, rural, forestal, marí i fluvial, i fa accions per "desembrutar-los". Hi pot participar tothom, per internet o des del mòbil. **catala.desembasura.org**
- La Fundació per la Prevenció de Residus i el Consum Responsable (FPR) ofereix **activitats educatives** i **tallers** per a públic infantil i adult. **www.residusiconsum.org**
- A **tinyurl.com/estalviPrevencio** hi ha un estudi fet per l'FPR que mostra que, si una família pren un conjunt de vuit opcions de consum orientades a generar menys residus, estalvia 567 quilos de residus i 1.484 € en un any.
- **No malbaratem menjar!** nollencemnimica.wordpress.com.

Veí per veí, porta a porta

Així es transforma la realitat dels residus

RUBEN SURIÑACH PADILLA

La gestió del residus ateny els carrers, les instal·lacions i els diners dels nostres pobles i ciutats. En ocasions no són només els ciutadans elegits com a regidors els que s'hi impliquen, sinó també altres persones que també volen participar en el devenir del seu poble o ciutat. A diverses localitats de Gipuzkoa s'ha instaurat el model de recollida de les escombraries porta a porta amb molta participació social: des de casa, des de les organitzacions i des dels ajuntaments. Els espectaculars resultats de millora donen ales a altres municipis per seguir l'exemple.

El porta a porta es va implementar perquè hi va haver gent amb prou determinació per arriscar... La implantació a Usurbil va demostrar que era possible, i a partir d'aquí es contagia a Hernani, Oiartzun, Antzuloa, la mancomunitat Sanmarko...

Ens ho comenta en Mikel Itatzategui, membre de Gipuzkoa Zero Zabor (Residu Zero), la plataforma de la societat civil que ha estat reivindicant l'adopció del sistema de recollida de les escombraries porta a porta (PaP) a la província de Gipuzkoa.

Aquesta regió ha viscut en els últims anys una situació molt convulsa, social i políticament parlant, a causa del debat públic que s'ha generat entorn de la gestió dels residus: d'un sistema basat en contenidors de recollida en massa i abocament i incineració, a la paralització d'un projecte d'incineradora i a la confecció d'un pla per generalitzar el sistema de recollida porta a porta a gran part dels municipis de la província. I el paper de la societat civil en aquest canvi no és gens menyspreable.

D'OPOSICIÓ A PROPOSICIÓ

Si hem de posar un origen al conflicte per la gestió dels residus a Gipuzkoa, el trobaríem a l'any 2002, quan la Diputació d'aquesta província va anunciar que es construirien dues incineradores al territori. A partir d'aquest anunci s'articula un moviment ciutadà d'oposició a la incineradora, per l'alarma que generen els seus efectes negatius.[1] *El moviment antiincineració va tenir molt èxit perquè la possible ubicació de la incineradora havia passat per molts llocs, i això va mobilitzar molta gent perquè la seva preocupació era treure-se-la de sobre*, apunta en Mikel, revelant el caràcter "NIMBY" (*Not in My Backyard*: no al meu pati)[2] del moviment. Amb la mobilització es va aconseguir evitar la construcció d'una de les dues incineradores, però l'altra va seguir el seu curs i es va confirmar que es posaria a Zubieta. En aquest moment el moviment social perd força: *uns perquè es relaxen i altres perquè tenen la percepció que ja no és possible que es tiri endarrere o es canviï la ubicació. El moviment antiincineració no va atinar a donar-li la importància al tema de canviar de model de gestió, a no només oposar-se sinó proposar també un canvi de model.* Cosa que potser hagués pogut activar gent de tota la província, no només els "veïns" de les incineradores.

Al cap de poc temps de l'assignació de la incineradora a Zubieta hi han eleccions municipals, el 2007. *Alguns membres del moviment antiincineració vam veure que s'havia de canviar d'estratègia, si volíem parar el projecte incinerador i canviar el model de gestió de residus. Vèiem que l'actuació només des dels moviments populars era insuficient i que era necessari prendre part en les institucions on es decidien aquests temes. Aquest va ser el motiu principal per animar-nos a presentar-nos a les eleccions*, ens comenta l'Imanol Azpiroz, que va passar a ser el regidor de Medi Ambient de l'ajuntament d'Usurbil, el poble más proper a Zubieta. En aquella legislatura, **el petit poble de 6.000 habitants implementaria el sistema de recollida porta a porta**, convertint-se en el primer municipi guipuscoà que adoptava una estratègia dintre de la línia **Residu Zero**.[3] La implantació no va estar exempta de debat públic i participa-

El paper de les plataformes de la societat civil és clau, perquè fan la feina de conscienciació de la gent i enllacen l'ajuntament amb el peu de carrer

1. En parlarem al proper número.
2. Consisteix en la reacció que es produeix entre determinats ciutadans que s'organitzen per enfrontar-se als riscos que suposa per al seu entorn immediat la implantació de certes activitats o instal·lacions que són percebudes com a perilloses per a la salut o per al medi ambient local. La reacció es caracteritza per oposar-se al projecte només a escala local, però no els importa que s'instal·li en altre lloc; d'aquí l'expressió *no al meu pati*.

Imatge de la *flashmob* que Gipuzkoa Zero Zabor va fer a Zubieta el març del 2011 per demanar una moratòria a la incineradora, quan les obres estaven a punt de començar. Avui estan paralitzades.

ció: es van fer una vintena de sessions informatives (plenàries, sectorials, per zones...) abans de posar en pràctica el sistema, i van emergir moviments ciutadans, a favor –*En els processos participatius es van formar grups de seguiment del PaP formats per ciutadans voluntaris. La seva funció va ser aportar la visió dels ciutadans sobre com anava la implantació, fer propostes, contrastar reflexions, etc.*– i també en contra. Els opositors van pressionar fins que van aconseguir que es fes una consulta popular vinculant un any després de la implantació; el 56% dels vots van ser a favor del porta a porta, amb una participació superior al 70%.

En la campanya per la consulta, els grups de seguiment al PaP, juntament amb la cooperativa d'agricultors, taverners, comerciants, artistes, ciutadans d'a peu... es bolquen a favor del PaP. Tots aquests sectors populars a favor del PaP es van unir en la plataforma Atez Ate Dudipe (Porta a porta Sens Dubte). *Després del resultat de la consulta es va fer una valoració; es va considerar tancat un cicle, el local, però per plantar cara al programa incinerador calia estendre l'alternativa a tota Gipuzkoa. Es va compartir aquesta reflexió amb grups d'altres zones, i va néixer la idea de crear el grup Gipuzkoa Zero Zabor, amb l'objectiu de reivindicar i impulsar un programa Residu Zero per a Gipuzkoa.* Així ens descriu en Mikel com a partir de la implementació del porta a porta a Usurbil es crea la Plataforma Gipuzkoa Zero Zabor, per mirar de reproduir l'experiència en altres municipis de la província. *El que no vam aconseguir amb el moviment antiincineració sí que s'ha aconseguit amb Zero Zabor: hem arribat a implicar gent de pobles no afectats per la proximitat de la incineradora*, recalca l'Imanol, i en Mikel conclou: *amb el porta a porta sorgeix un nou moviment, es passa de l'oposició a la proposició d'un model alternatiu, i té èxit perquè és propositiu.*

A partir d'Usurbil segueixen Hernani, Oiartzun i Antzuloa, i, amb l'arribada de Bildu a la Diputació després de les eleccions del 2011, 34 municipis guipuscoans més es comprometen a adoptar el sistema porta a porta (l'abril d'aquest any començaran les noves implantacions).

COM ES FA, AIXÒ DEL PORTA A PORTA?

Però, què ha suposat i suposa, el porta a porta, per al dia a dia dels ciutadans d'Usurbil, Hernani i els altres municipis? Com ha afectat a la gent tot aquest moviment?

A efectes pràctics, els ha canviat la manera com han de separar i llençar les escombraries. **Ara cada família té el seu espai (identificat) al carrer**, on ha de penjar o dipositar les bosses. **Cada dia de la setmana i dins d'un horari establert han de treure un tipus de residu**. Per exemple, a Hernani els envasos lleugers s'han de treure els dilluns i dijous, la brossa orgànica els dimecres, divendres i diumenge, el paper i cartó els dimarts, i la fracció rebuig els dissabtes; sempre de 8 a 11 del vespre. La identificació de cada família permet fer un seguiment de com s'està portant a terme la separació; en cas de dipositar un tipus de residu un dia que no toca, o de barrejar fraccions, la bossa no es recull, i fins i tot es poden aplicar sancions. I **ja no hi ha contenidors a la via pública**, és a dir: **l'única via legal per treure les escombraries de casa és separar-les i treure-les quan toca**.[4] Hi ha unes zones d'emergència per llençar la brossa només en cas de no poder-se ajustar al calendari.

Hi ha algunes variants del sistema, per exemple per a les zones rurals: s'han de dur els residus als punts de recollida, que són llocs tancats accessibles amb targeta d'identificació, i **es potencia el compostatge a casa**; a Usurbil

3. Vegeu la pàgina 9.

4. A Hernani i a Usurbil s'ha mantingut el contenidor per al vidre, que és l'únic residu que no es recull porta a porta.

La recollida porta a porta capgira el volum i el destí de les escombraries

Evolució al municipi d'Hernani

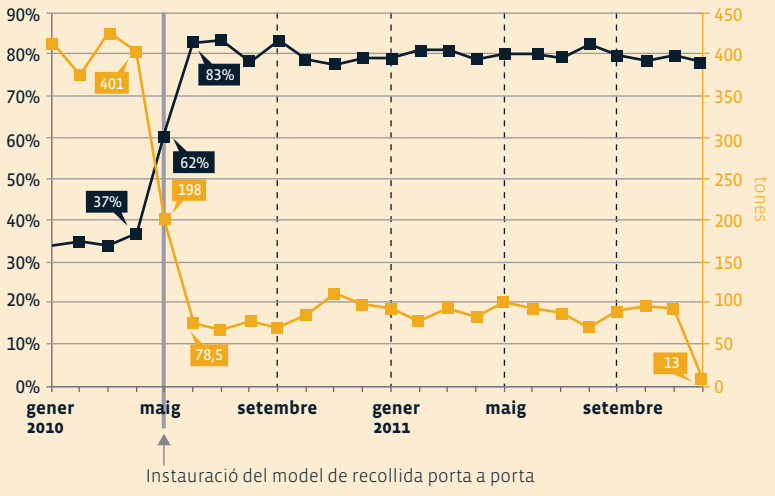

Font: Ajuntament d'Hernani.

Proporció de residus recollits selectivament a la Mancomunitat Sanmarko

La recollida porta a porta es va introduir el 2009 a Usurbil i el 2010 a Oiartzun i Hernani.

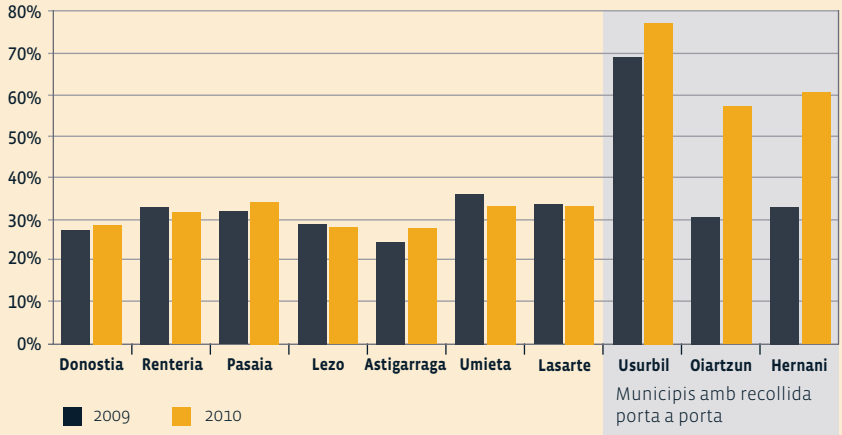

En aquests tres municipis, el 2010 **es van compostar a casa 41 quilos de brossa orgànica de mitjana**, 68 en el cas d'Usurbil.

A la resta de la Mancomunitat la mitjana va ser de 3 quilos.

A més, s'ha reduït la quantitat total d'escombraries.

Font: Mancomunitat Sanmarko.

La resistència al canvi dura tant com triga a implementar-se el porta a porta. Quan la gent ho prova diu *això era tot?*

i Hernani hi ha **una bonificació del 40% en la taxa de recollida per als veïns que fan autocompostatge**.[5]

De manera que, perquè el sistema funcioni, **és necessari un canvi d'hàbits ràpid i massiu de la població** per alimentar correctament el nou model... Canvi d'hàbits ràpid i massiu?

CANVIANT ELS COSTUMS

Què faig amb les bosses a casa sense poder-les treure? Em vindran a dir quan he de llençar les escombraries? He de decidir quan menjar peix en funció del dia de recollida? Totes aquestes inquietuds les comparteix en Mikel per il·lustrar l'espècie de claustrofòbia que neguiteja la gent quan es planteja el model porta a porta.

La pèrdua de llibertat d'elecció i el canvi d'hàbits "imposat" són dos dels motius de més resistència al canvi,[6] tot i que paradoxalment és probable que molts de nosaltres traguem les escombraries rutinàriament sempre a les mateixes hores. Aquesta resistència al canvi té molt a veure amb el que dèiem a la secció El Divan del número 34:[7] *Els hàbits es creen mitjançant la repetició i el reforç. Trencar una rutina comporta un esforç, i de fet, en termes socials, canviar hàbits socialment és una tasca difícil.* La guerra mediàtica i política a Gipuzkoa al voltant del porta a porta dels últims dos anys és un bon exemple de com és de difícil la tasca de generar canvis massius d'hàbits, tot i que en aquest cas la dificultat s'incrementa pels interessos polítics existents en el conflicte. *La solució ha de ser fàcil per al ciutadà. Pots estar súper conscienciat, pero si és massa difícil en el dia a dia no compensa. Al capdavall es tracta de fer un sistema que compliqui la vida al que vulgui fer-ho malament, i la faciliti al que ho fa bé*, afegeix en Mikel reflexionant sobre les resistències i dificultats d'adoptar costums sostenibles.

L'Imanol ens transmet que **la pràctica dóna la mesura real a les dificultats**: *La resistència al canvi dura tant com triga a implementar-se el porta a porta. Quan la gent ho prova diu: això era tot?* Les dades són força explicatives: a Hernani es va passar del 37% de recollida selectiva l'abril del 2010 al 83% el juny del mateix any, i a Usurbil del 28% al 76% en el primer mes; cosa

5. Tant les sancions com les bonificacions per autocompostatge són mesures d'incentius econòmics. Parlem d'aquest tipus de mesures a la secció El Poder de les Regles del Joc d'aquest número.
6. I són les principals consignes que esgrimeixen els discursos de les plataformes de resistència al porta a porta: tinyurl.com/diarioVascoPaP.
7. Disponible al nostre web.

A Usurbil i Hernani hi ha una bonificació del 40% en la taxa de recollida per als veïns que fan autocompostatge

que indica que la major part de la població estava fent les coses "com toca" al cap de poques setmanes de la implantació del sistema. A les gràfiques hi podem veure més dades; són senzillament contundents.

I ELS COSTUMS CANVIEN VALORS

A mi em sembla que hi ha un mite, amb el tema de la conscienciació. Hi ha qui diu que a l'hora de canviar la realitat cal partir de la conscienciació, i jo penso que és necessari però no suficient, que cal implementar les propostes perquè permet obrir els ulls, veure que és possible i conscienciar-se amb la pràctica, diu en Mikel, i afegeix: *En no poder llençar les escombraries quan vols i haver de guardar-les a casa veus la quantitat que n'acumules, et comences a avergonyir, t'ajuda a qüestionar-te...*

Galledes disposades al carrer per a la recollida porta a porta en una zona d'Usurbil. Foto: Gipuzkoa Zero Zabor

Comentàvem precisament al Divan del número 34 que moltes vegades els canvis en comportaments no vénen causats per un valor o intenció prèvia, sinó que passa al revés: són els canvis en les pràctiques els que precedeixen el canvi de valors. És el que il·lustrava clarament aquesta cita d'en Mikel.

Però perquè es doni aquesta presa de consciència mitjançant la pràctica ha d'haver-se adoptat un sistema porta a porta, i això només és possible si ja existeix una receptivitat i sensibilitat social que accepta i recolza, i potser també reclama, que s'implanti.[8]

LA IMPORTÀNCIA DEL SUBSTRAT

Quan vam preguntar a l'Imanol pel paper de la societat civil en la implementació del porta a porta ens va dir: *Jo penso que el paper de les plataformes de la societat civil és clau, perquè són les que fan la feina de conscienciació de la gent, i això és el que permet que des de l'administració es puguin implementar mesures com el porta a porta, [...] i a més des de l'ajuntament cal coordinar-se amb elles per estar a peu de carrer.* Així doncs, **des de les organitzacions socials es genera el substrat fèrtil** per facilitar l'acceptació de mesures que poden ser difícils d'entendre per part de la ciutadania, per exemple perquè poden ser vistes com un límit a la llibertat personal.[9] I alhora recullen les sensibilitats de la gent per fer-les arribar a l'administració.

A més d'aquest important paper de la societat civil com a transmissora de sensibilitats i coneixement en l'engranatge social, cal remarcar el rol de les altres dues puntes de la cadena. En una, **el porta a porta funciona perquè cada família, a casa seva, ha adoptat un canvi**, i gairebé d'un dia per l'altre, en els seus hàbits quotidians –i anant fins i tot més enllà del mínim necessari: a Usurbil en un any s'ha passat de 96 famílies autocompostant a 525. I en l'altra, **hi ha persones dins de l'administració pública que s'atreveixen a ser pioneres** en mesures que poden ser arriscades des d'un punt de vista electoral.

L'exemple viscut a Gipuzkoa sembla combinar de manera equilibrada esforç individual, acció col·lectiva i regulació institucional per facilitar un canvi ràpid i massiu en la generació i separació de residus. Són les tres esferes de canvi que protagonitzen la "trilogia de seccions" a la nostra revista, i és que la suma de totes tres és vital per a la transformació global. Això és molt palpable en l'àmbit dels residus, i l'experiència guipuscoana n'és un eloqüent exponent. ■

8. Al CRIC vam abordar a fons aquesta qüestió en el treball de recerca *Cambio Global España 2020/50. Consumo y estilos de vida*. Podeu trobar l'informe a opcions.org/cric/que-fem/projectes, i un resum de les conclusions al número 40 d'Opcions.

9. A l'apartat 8.5 de l'informe que citem a la nota anterior hi ha reflexions sobre les polítiques restrictives amb les llibertats personals relacionades amb la generalització d'estils de vida sostenibles.

RECURSOS

- Associació de Municipis Catalans per la Recollida Porta a Porta: **www.portaaporta.cat**
- Presentació que explica els avantatges econòmics del porta a porta, amb informació sobre costos, ingressos, ocupació i mesures fiscals: **www.slideshare.net/sanmarko/ventajas-economicas-de-la-recogida-selectiva-puerta-a-puerta**
- Web de l'ajuntament d'Usurbil dedicat al model porta a porta: **www.usurbil.net/es/servicios > Puerta a Puerta**
- Web de l'oficina d'informació del porta a porta a Hernani: **www.hernaniatezate.net**
- Garbitania, una empresa pública de Gipuzkoa que assessora en l'establiment del model porta a porta a Euskadi: **www.garbitania.com**

Incentius econòmics per millorar la gestió dels residus

Una ajuda determinant

ÁLVARO PORRO

El tema dels residus és dels més complexos que tenim. Portem dècades endinsant-nos en tendències productives i en hàbits de consum que redunden en la generació creixent i "inadvertida" de residus que no recuperem, i tot just un parell mirant de posar fre al despropòsit. Necessitem urgentment canvis de molt abast i en moltes esferes. Necessitem cops d'efecte impregnats de determinació. Els incentius econòmics en són un exemplar destacat: pagar un dipòsit pels cascos, impostos, cànons, taxes... si es conceben bé, no fallen.

En el debat sobre els models de gestió de residus, una de les qüestions que ens sorgeix és: **Som capaços com a societat de reduir els residus i augmentar més les xifres de reciclatge mitjançant més sensibilització i informació, o fan falta altres mesures? És legítim sancionar, prohibir o utilitzar incentius econòmics? Té sentit que el model no premiï els comportaments que tenen cura del bé comú?**

Segur que en el camp de la sensibilització i la informació es pot fer molt més, per exemple aquest número d'Opcions està dedicat a això. Però també és necessari introduir altres mesures que, més enllà de la *recompensa moral* de fer les coses "bé", creïn les condicions per a canvis massius i rellevants en la nostra forma de generar i gestionar residus. Sens dubte, les lleis o normatives de compliment obligat tenen un paper especialment determinant de cara a introduir canvis socials profunds. I, dintre del camp de les polítiques, **els incentius econòmics són una eina molt eficaç, alhora que delicada**. És per això que en números posteriors estudiarem, en aquesta secció, les polítiques fiscals o d'incentius econòmics en general més detalladament, analitzant-ne les potencialitats, condicionaments, etc.[1] En aquest article analitzarem mesures polítiques d'incentiu econòmic que poden ajudar a crear un context de reducció de residus, i que s'adrecen a diversos aspectes per a la millora en les pràctiques de separació, compostatge i reciclatge.

MÉS ENLLÀ DEL DINERS

Els incentius econòmics són efectius a l'hora d'afavorir conductes proambientals, però no poden basar-se en una pura imposició, és a dir: ha d'existir una significativa acceptació social de l'objectiu comú en qüestió. La sostenibilitat, o serà democràtica o no serà.[2]

L'efectivitat dels incentius es basa en dues dimensions:

- D'una banda, en **el valor monetari** en si de la penalització o bonificació. Per a alguns pot ser l'única font de motivació, fins i tot encara que sigui percebut com una imposició injusta.
- Però, més enllà del valor monetari, els incentius econòmics también ajuden a **crear un context motivacional per als ciutadans**, perquè transmeten una sèrie de senyals: **conscienciació social** sobre el cost real –ambiental i econòmic– del servei, **coherència** del model, **determinació** de les institucions, **recompensa de l'esforç**, **relació justa**... Aquest nou context pot fer que en molts casos persones que ja simpatitzen amb el sentit de la mesura –per exemple la reducció de residus– s'hi acabin de "posar de debò", o si ja ho feien els ajudi a reforçar les seves pràctiques.

Segons una enquesta entre els ciutadans d'Argentona (Maresme), on fa anys que hi ha un sistema de recollida porta a porta i una taxa d'escombraries que paguen en funció del volum de residus que genera cada llar, el 71% afir-

No és una mera opció moral. Es tracta d'avaluar què és legítim fer per salvaguardar el projecte de convivència i benestar comú

1. Al CRIC hem elaborat un estudi en profunditat sobre això. El podeu descarregar d'opcions.org/cric/que-fem/projectes.
2. Al número 40, en aquesta mateixa secció, presentàvem reflexions sobre la relació entre regeneració democràtica i canvis cap a la sostenibilitat.

mava que ja separava correctament abans de l'aplicació de la taxa, però un 24% va reconèixer que ara s'hi fixava més.[3] Però com dèiem hi ha un context d'acceptació d'aquestes mesures: el 73'3% dels enquestats estan a favor d'un sistema de pagament en funció de la quantitat de residus que generen.

MESURES PER CANVIAR CONDUCTES INDIVIDUALS

Hi ha incentius econòmics que intenten influir directament sobre les conductes individuals, a base de penalitzar o premiar segons com siguin de "sostenibles" ambientalment. Vegem-ne unes quantes.

Retornar l'envàs Una de les mesures que té una eficàcia més comprovada és el **Sistema de Dipòsit, Devolució i Retorn** per als envasos; a la pàgina 16 d'aquest número podem veure els avantatges ambientals que aporta. A Alemanya, on s'aplica amb un dipòsit de 25 cèntims per als envasos d'un sol ús, s'ha arribat a una taxa de retorn del 98'5%; als països escandinaus està entre el 80% i el 95%.[4]

Pagar en funció del comportament Un altre factor sobre el qual es pot actuar per incentivar econòmicament les conductes ciutadanes respecte als residus són les **taxes municipals de residus** que tots paguem. A l'Estat l'import varia molt entre municipis. La majoria d'ajuntaments apliquen taxes fixes per a tots els ciutadans, però n'hi ha que estableixen la base imposable en funció del nombre de persones empadronades a la llar, o de la quantitat d'aigua que es consumeix, n'hi ha que penalitzen les segones residències (com a Formentera), etc. Tanmateix, aquestes taxes no incentiven de cap manera la reducció de residus, perquè, facis el que facis amb els residus, pagaràs igual. La manera d'incentivar canvis de conducta és fent **que les taxes gravin en funció de la quantitat de residus generats no separats**; són el que s'anomena **taxes de pagament per generació** (PxG).

Actualment n'hi ha molt pocs exemples a Espanya,[5] tot i que molts municipis estan estudiant seriosament introduir-les. En altres països estan més esteses: a Holanda en un 20% dels municipis, a Luxemburg un 40%, i gairebé el 100% a Àustria, Finlàndia i Irlanda.[6] **Hi ha diverses formes d'aplicar el PxG**. Els sistemes més efectius són aquells en els quals es paga per pes: cada contenidor té un codi per identificar-lo, i és pesat pel camió que fa la recollida. Però són més comuns els sistemes en els quals es paga per volum, que comptabilitzen el nombre de vegades que cada contenidor es recull ple (així es fa per exemple a Seattle o a diversos municipis d'Alemanya). Els sistemes més senzills pel que fa a logística d'implantació són els que es basen en l'ús de bosses d'escombraries homologades que es compren prèviament; la taxa forma part del preu de la bossa. Són dels més utilitzats (Brussel·les, molts municipis d'EUA, Holanda i Itàlia), i és el sistema que han escollit els pocs municipis catalans que apliquen el PxG.

L'aplicació de les taxes amb PxG presenta reptes de gestió: en general es requereix una recollida selectiva individualitzada (porta a porta), i això és complicat en zones d'urbanisme dens. També poden generar en alguns casos "turisme de residus": persones en desacord amb la mesura llencen les escombraries en altres municipis sense aquesta taxa, o mitjançant altres formes de disposició irregular (com papereres o abocaments il·legals).

El principal èxit del PxG és el d'**augmentar significativament la quantitat de residus que es recullen de manera separada, i el compostatge casolà**. L' efecte sobre la quantitat total de residus generats és variable. Podem veure uns quants resultats a la taula.

ALGUNS EXEMPLES DE RESULTATS DEL PAGAMENT PER GENERACIÓ

ÀMBIT DE L'ESTUDI	EFECTES SOBRE LA GESTIÓ DELS RESIDUS	EFECTES SOBRE LA GENERACIÓ TOTAL DE RESIDUS
212 dels municipis dels EUA que apliquen la taxa de pagament per generació[7]	Increments de reciclatge entre un 32% i un 59%	Xifres entre un 18% de reducció i un 2% d'increment en un any
53 municipis de la província de Trevisso (Itàlia) amb recollida porta a porta, però no tots amb PxG[6]	Als municipis que apliquen PxG es recull separadament un 9'6% més de residus, i n'arriba un 12%-19% menys als abocadors, que en els que només apliquen porta a porta	No varia en aplicar el PxG
Panoràmica general de regions d'Irlanda on s'aplica el PxG[6]	Més reciclatge, per exemple un 14% superior a la mitjana nacional a Waterford City. A la comarca de Monaghan, el que va a abocadors es va reduir en un 25% el primer any i en un 40% el segon	Reducció d'un 49% el primer any en els sistemes de taxa per pes, i del 23% en els que funcionen amb bosses d'escombraries homologades

3. Espai ( ) Públic: *Debat sobre la millora de la recollida dels residus domèstics a les zones de recollida porta a porta (PaP). Informe final*, octubre de 2012. Estudi elaborat per a l'ajuntament d'Argentona.
4. Iniciativa Retorna, www.retorna.org. Al número 36 d'Opcions hi ha un article dedicat a aquests sistemes.
5. Des del 2009 s'aplica a Esporles (Mallorca), des del 2010 a Argentona i des del 2011 a Miravet i Rasquera (Ribera d'Ebre). A Canet de Mar (Maresme) s'aplica només per a residus comercials.
6. Comissió Europea: *Use of economic instruments and waste management performances. Final report*, abril 2012.
7. S. Lapalme i altres: *Unit pricing of residential solid waste: a preliminary analysis of 212 US communities*, Agència de Medi Ambient dels EUA 1997.

Impost sobre les bosses comercials de plàstic És una mesura més específica, però que pot aconseguir efectes interessants. A Irlanda es va aplicar l'impost el 2002, i l'ús de bosses es va reduir en un 90% en un any.[8]

La idea bàsica és incentivar un producte o conducta –en aquest cas reduir el consum de bosses de plàstic d'un sol ús– mitjançant un gravamen addicional que afavoreixi relativament l'alternativa (la bossa d'anar a comprar, reutilitzar bosses...). A l'Estat s'ha implantat a dues comunitats, Andalusia i Cantàbria. S'obliga els supermercats (els petits comerços n'estan exempts) a pagar 5 cèntims per cada bossa d'un sol ús, que s'espera siguin transmesos al client en forma de cobrament per la bossa. No hem trobat dades que avaluïn l'impacte d'aquests impostos (es van instaurar el 2011). A Catalunya l'administració va promoure un acord voluntari amb diversos comerços perquè cobressin per les bosses o apliquessin altres mesures que en reduïssin l'ús, i avui se'n fan servir un 45% menys que cinc anys endarrere.[9] Tanmateix, l'acord es va prendre en resposta a reivindicacions d'organitzacions socials (en el marc de la campanya Catalunya Lliure de Bosses) que reclamaven no pas un acord voluntari sinó un impost –que, tal com indica l'exemple d'Irlanda, és força més eficaç, i a més dóna un missatge molt clar sobre la transcendència de no fer servir bosses d'un sol ús.

Millorar o recaptar? Imposicions de l'estil de la que acabem de veure es podrien aplicar en infinitat de casos per incentivar canvis de comportaments, però moltes vegades tenen un objectiu purament recaptador, si no hi ha una alternativa per la qual optar. Aquesta és essencialment la polèmica que ha sorgit entorn del projecte del govern balear d'instaurar un **impost sobre els envasos de begudes que no són retornables**. Malgrat que l'objectiu declarat és ambiental, organitzacions ecologistes sostenen que en realitat només té una finalitat recaptadora, perquè en la realitat no hi ha alternativa (sistemes per tornar els envasos). D'altra banda, la quantia de l'impost és tan poc significativa sobre el preu final[10] que costa de creure que funcioni efectivament com a incentiu. De fet la previsió de resultats de la mesura ha calculat la recaptació assumint una continuïtat en les xifres de vendes, de manera que no sembla que prevegin que es donaran canvis de conducta.[11]

MESURES PER INCENTIVAR ELS MUNICIPIS

També hi ha incentius que no van dirigits a canviar conductes individuals sinó conductes col·lectives. En aquest capítol hi trobem una mesura força eficaç: els **Cànons d'Abocament i d'Incineració**, pels quals els ajuntaments paguen un impost ambiental per cada tona de residus urbans que es du a un abocador o a una incineradora. Ve a ser un cànon de pagament per generació, en aquest cas aplicat sobre els municipis. A Europa els primers estan força estesos (18 països), i els segons no tant (6 països). A l'Estat només s'apliquen a Catalunya i molt recentment a Castella i Lleó i a Extremadura. A la gràfica podem veure com són d'eficaços. El cànon és retornat als ajuntaments que facin recollida selectiva de l'orgànica, que són bonificats en funció de la quantitat i la qualitat d'aquesta fracció.

En general a nivell europeu s'ha observat que **els països amb cànons més elevats tenen una menor proporció de residus en abocador i més reciclatge**. En alguns països el que hi ha és una prohibició d'abocadors i un cànon d'incineració, i aconsegueixen resultats de reciclatge comparativament bastant positius.

La idea és que **els ajuntaments han de repercutir aquest cànon sobre els ciutadans de forma molt visible en el rebut**, explicant-ne bé les motivacions, amb l'objectiu d'incrementar la consciència ciutadana sobre el cost econòmic i ambiental de la gestió dels residus que no són reciclats. Així es faria visible també la idea del bé comú (medi ambient, diners públics...), és a dir: si tots separem millor, tots pagarem menys. D'altra banda, és interessant analitzar en quins casos l'efecte per modificar conductes serà més efectiu i just si aquesta repercussió discrimina entre comportaments individuals, i si té en compte les diferents situacions socioeconòmiques de la població. De vegades això no és possible, aquest és un dels reptes o debats entorn de la fiscalitat ambiental i de l'ús d'incentius econòmics.

EFICAÇOS, EQUITATIUS, I NO SUFICIENTS

Per descomptat el disseny dels incentius econòmics ha de tenir molt present el context social en el qual s'insereixen. No tots tenim els mateixos recursos econòmics, i per tant no es poden aplicar mesures a cegues i de manera universal, hem de preveure els impactes que tindran. En propers articles entrarem més a fons en l'aspecte de l'equitat, però per donar unes nocions bàsiques per al cas dels residus: s'hauria d'analitzar com per exemple l'establiment d'una taxa de pagament per generació o un impost sobre bosses afecta les diferents economies familiars. En general les famílies amb més renda generen més residus per persona, a causa dels seus majors nivells de consum.[12] Per tant, si establim una taxa de PxG, en general les famílies amb més ingressos pagaran més de taxa d'escombraries. Alhora, això es pot acompanyar de que per sota

Eradicar el 90% de les bosses comercials de plàstic, reciclar el 99% dels envasos, reduir en un 40% el que va a abocador... Sembla difícil, però amb l'ajut d'incentius s'aconsegueix

8. Més detalls sobre aquest tema al nostre número 25.
9. Agència de Residus de Catalunya.
10. 2 cèntims una llauna, 3 una ampolla de vidre, 8 una ampolla de plàstic de mig litre.
11. Entrevista amb la Conselleria d'Economia del Govern Balear, responsable de l'impost.
12. Shafil i Bandyopdhay: *Informe sobre el desarrollo mundial: desarrollo y medioambiente*, 1992.

Els cànons als municipis han millorat notòriament el destí dels residus

El cànon sobre abocament va tenir efecte sobretot en els municipis petits, tot i que encara no estaven obligats a recollir l'orgànica per separat. L'orgànica forma una part significativa del rebuig, que majoritàriament s'aboca o s'incinera.

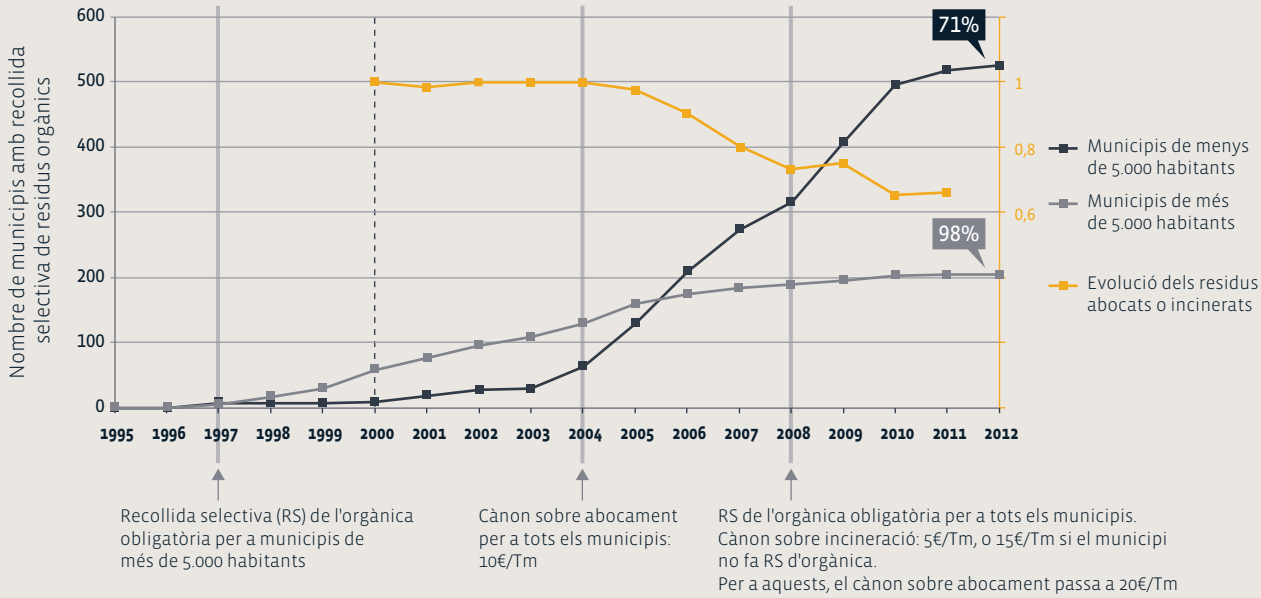

Font: Agència de Residus de Catalunya.

d'una quantitat de residus que es consideri bàsica la taxa sigui molt petita. D'aquesta manera les famílies amb consums baixos i que separen correctament podrien estalviar-se aquesta despesa. No seria tant una ajuda social sinó una "subvenció creuada", és a dir: que els que generen molts residus (amb el perjudici per al bé comú que això comporta) paguin fins i tot més del que els toca, perquè els que en generen molt pocs siguin bonificats, fins i tot arribant a pagar menys del que val gestionar els seus residus.

Ha de quedar clar que els incentius econòmics per si sols no canviaran comportaments i contextos. De fet, segons indica l'evidència empírica, les polítiques que agrupen instruments de diferents tipus (fiscals, regulatoris, educatius...) tendeixen a ser més efectives.[1] A Argentona, on funciona el PxG i la recollida porta a porta, només un 12'8% dels enquestats afirmava que quan compra un producte tria en funció de la quantitat d'envàs que implica, un 40'1% ho intenta però no troba alternatives, i un 32'5% no s'ho planteja. A la llum d'aquest exemple, i si pensem que aconseguir una reducció significativa del total dels residus passa per incorporar aquest criteri a les decisions de compra, les possibilitats semblen limitades només sobre la base d'un incentiu econòmic i de la recollida porta a porta. Per això fan falta mesures per conscienciar/informar el 32% –seguint amb l'exemple d'Argentona– que no ho fa perquè no s'ho planteja, i fa falta crear el marc legal perquè productors i comerciants proporcionin alternatives, per tal que el 40% que sí que s'ho planteja però no troba alternatives en trobi.

Pensem que, en el camí cap a la reducció de residus i de l'ús de materials no renovables, els incentius i les regulacions tenen un paper important a fer. **Hi ha multitud d'idees per desenvolupar les mesures exposades i d'altres de més ambicioses**: impostos sobre matèries primeres; llindars màxims de residus sense separar per habitant; dipòsits generalitzats en la compra de molts tipus de productes, que seran recuperats quan es retorni el producte al final de la seva vida útil; exigència de garanties/dipòsits monetaris a la bestreta a productors, que se'ls tornarien quan aconseguissin determinades xifres de recuperació dels seus envasos o productes obsolets; lligar el que es recapta amb aquestes mesures amb incrementar la despesa en polítiques de prevenció; IVA diferenciat per raons ambientals i de residus..., etc.

En qualsevol cas, no es tracta d'afirmar que perquè alguna cosa es valori se li ha de posar preu, o que si pagues pots contaminar... (cal dir que els incentius solen anar acompanyats d'ordenances normatives per impedir certes actituds encara que puguis pagar per tenir-les). La cosa és que no podem promoure indefinidament comportaments sobre la base de recompenses morals (campanyes de sensibilització) i que a la pràctica no complir, contaminar, malbaratar... et surti de franc, perquè no és just ni efectiu. Les conseqüències ambientales de no fer els canvis a temps les pagarem tots. No és per tant una mera opción moral, es tracta d'avaluar què és legítim de fer per salvaguardar el projecte de convivència i de benestar comú. ■

Estem construïnt el

Banc de Recursos virtual i participatiu d'Opcions

Un mapa col·laboratiu base de dades amb més de dues mil iniciatives de tot l'Estat, **perquè tothom pugui trobar els recursos que necessita a prop de casa seva**. I també aportar-ne!

Un directori de recursos inspiradors vídeos, presentacions, materials educatius, vincles... **Per compartir eines per inspirar-nos i fer sonar més alt el nostre missatge**.

Les guies de consum peix, roba, turisme, mobles... **Orientacions per a un consum conscient** en aquests i altres productes i serveis.

Reflexions per al canvi

un espai on compartir visions, **dubtes i propostes per al canvi social**, des de l'esforç individual fins a l'acció col·lectiva.

Preveiem tenir-lo a punt abans de l'estiu.

Aquest Banc de Recursos
necessitem fer-lo entre tots!

campanya de finançament col·lectiu

Us convidem a fer aportacions, des de 10€ fins a 200€.

http://goteo.org/project/recursos-opcions

Que el Banc de Recursos sigui de tots, que la implementació també sigui participativa!

Sabem de sobres el que no volem, però de vegades es fa difícil trobar les alternatives, les opcions per transformar el model de producció i consum...

El Banc de Recursos encara no té nom.

Quin suggereixes?

www.opcions.org/blog/concursnom

www.opcions.org